

Ім'я користувача:
Моца Андрій Андрійович

ID перевірки:
1007643855

Дата перевірки:
01.05.2021 06:59:27 EEST

Тип перевірки:
Doc vs Internet

Дата звіту:
01.05.2021 07:24:57 EEST

ID користувача:
100006701

Назва документа: Попович Зіта Павлівна

Кількість сторінок: 62 Кількість слів: 14799 Кількість символів: 105887 Розмір файлу: 1.15 MB ID файлу: 1007754688

10.9% Схожість

Найбільша схожість: 3.38% з Інтернет-джерелом (<http://maxima-library.org/mob/b/481823?format=read>)

10.9% Джерела з Інтернету

277

Сторінка 64

Пошук збігів з Бібліотекою не проводився

0.53% Цитат

Цитати

8

Сторінка 65

Вилучення списку бібліографічних посилань вимкнене

0% Вилучень

Деякі джерела вилучено автоматично (фільтри вилучення: кількість знайдених слів є меншою за 8 слів та 0%)

0% Вилучення з Інтернету

1

Сторінка 66

Немає вилучених бібліотечних джерел

Модифікації

Виявлено модифікації тексту. Детальна інформація доступна в онлайн-звіті.

Замінені символи

62

Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II
Кафедра філології

Реєстраційний № _____

Кваліфікаційна робота
НАСЛІДКИ УКРАЇНСЬКО-УГОРСЬКОЇ МІЖМОВНОЇ ІНТЕРФЕРЕНЦІЇ (НА
МАТЕРІАЛІ ТВОРІВ ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ)

ПОПОВИЧ ЗІТА ПАВЛІВНА

Студентка II курсу

Освітня програма: спеціальності «035 «Філологія

(Українська мова і література)»

галузі знань 03 Гуманітарні науки

Ступінь вищої освіти: магістр

Тема затверджена Вченою радою ЗУІ

Протокол № 7 /27 жовтня 2020 року

Науковий керівник: Барань Єлизавета Балажівна,
доктор філософії, доцент кафедри філології

Завідувач кафедри: Бергсасі Аніко Ференцівна
габілітований доктор, професор

Робота захищена на оцінку _____, «____» _____ 2021 року

Протокол № _____ /2021

**Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II
Кафедра філології**

Кваліфікаційна робота

**НАСЛІДКИ УКРАЇНСЬКО-УГОРСЬКОЇ МІЖМОВНОЇ ІНТЕРФЕРЕНЦІЇ (НА
МАТЕРІАЛІ ТВОРІВ ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ)**

Ступінь вищої освіти: магістр

Виконала: студентка II курсу

Попович Зіта Павлівна

Освітня програма: 035 «Філологія (Українська мова і література)»

Науковий керівник:

Барань Єлизавета Балажівна,

доктор філософії, доцент кафедри філології

Рецензент: Газдаг Вільмош Вільмошович,

доктор філософії, доцент кафедри філології

Берегове

2021

Зміст

Розділ I. Вступ.....	4
Розділ II. Дослідження, пов'язані з темою.....	7
Розділ III. Життя і творчість письменників	9
3.1. Петро Мідянка	9
3.2. Кешеля Дмитро Михайлович	11
3.3. Павло Чучка	12
Розділ IV. Особливості мовлення закарпатців.....	14
4.1. 4.2 Двомовність, діалектизм.....	14
4.1.1. Що таке двомовність?.....	14
4.1.2. Явище двомовності на Закарпатті	15
4.1.3. Запозичення слів	15
4.1.4. Мовна ситуація угорської меншини на Закарпатті.....	16
4.2. Поняття «діалектизм», його походження і вживання.....	17
4.2.1. Відмінності між закарпатським діалектом і літературною мовою ..	18
4.2.2. Міфи і діалект.....	18
Розділ V. Дослідження.....	20
Розділ VI. Словник запозичених слів.....	23
Розділ VII. Класифікація гунгаризмів	36
7.1. Тематичні класифікація гунгаризмів.....	36
7.2. Класифікація слів за частинами мови.....	47
Висновки	54
Список використаної літератури.	56

Розділ I. Вступ

У своєму дослідженні ми зібрали та дослідили елементи угорських запозичень, які виявлено у мовистилі закарпатських письменників. Ми займаємось аналізом творів трьох поетів: Петра Мідянки, Дмитра Кешелі, Павла Чучки. Використання мови супроводжує нас протягом усього життя, воно нам потрібне весь час.

Живучи на Закарпатті, ми щодня стикаємось з тим, що не лише одна мова присутня у нашому повсякденному житті, але що угорська та українська мови перебувають у постійному контакті, ми використовуємо їх одночасно. Ці дві мови постійно взаємодіють, тому для нас абсолютно природним є використання двох мов у повсякденній розмові.

Тож двомовність – явище цілком повсякденне. Двомовність та діалект – це те, що найбільше впливає та на використання нами мов. Той факт, що люди різні, означає не лише те, що наші зовнішні чи внутрішні характеристики різні, але й наша мова відрізняється від інших.

У своєму дослідженні ми шукаємо відповіді на такі запитання:

- Наскільки вплив угорської мови присутній у мові художньої літератури?
- Чи змінюється запозичене слово фонетично, тобто чи адаптується до фонетичної системи мови-реципієнта?
- Наскільки гунгаризми стають зрозумілими чи незрозумілими в контексті?
- Які типи запозичених слів домінують у творах?
- Що стосується тематичного розподілу, котрий з них має найбільше домінує?

У 2001 році на Закарпатті відбувся перепис населення, і, враховуючи дані, ми можемо побачити, що понад 100 національностей і культур живуть поруч. Національності впливали одне на одного не лише у своїй культурі, але й у використанні мови. Найбільшу частку мають українці (80,5%), за ними йдуть угорці (12,1%). А угорці України майже повністю живуть на території Закарпаття, тоді багатомовність здається цілком звичною ситуацією [Molnár–Molnár 2005: 20].

Слов'яно-угорське співіснування та взаємодію можна простежити за допомогою історії, яка також має природний вплив на повсякденне використання мов народів, що проживають тут [Lizanec 1970, Csernicskó 1995, Gazdag 2018].

Білінгвізм – цілком природне явище на Закарпатті. Якщо людина опиняється в комунікативній ситуації на Закарпатті, майже неминує, що їй не потрібно було б використовувати будь-яку іншу мову, крім своєї рідної. Таким чином, наслідки

білінгвізму можна спостерігати як у комунікативній компетентності, так і в мовній системі [Márku 2013].

Це не вважається новим явищем, якщо вас не розуміють при спілкуванні з кимось, тому вам доведеться вибрати іншу мову. Це рішення, яке приймається вже не випадково, а повністю свідомо, на що впливає кілька факторів [Beregszászi – Cernicskó 2010: 42–49, Gazdag 2015, Márku 2013].

Існує багато мовних забобонів щодо поганого впливу багатомовності та використання запозичених слів (Lanstyák 2014). Наприклад, ми можемо назвати мовні забобони в цьому випадку, згідно з якими запозичені слова є загрозою існуванню та виживанню мови. Однак, як ми знаємо, забобони не мають великої підстави в реальності. Щоб життя людини змінило мову, тобто змінило свою рідну мову на іншу, з якої раніше вона використовувала лише запозичені слова, потрібен якийсь зовнішній чинник.

З цього випливає, що запозичені слова не становлять загрози існуванню мови. У своєму дослідженні ми хотіли б отримати уявлення про вплив угорської мови на мову закарпатської української художньої літератури. Тож ми хотіли з'ясувати, з якою метою використовують закарпатські письменники слова ыншомовного походження у мові своїх творів, яка їхня стилістична роль.

Якщо мова йде про мовленнєву ситуацію, мовні сторони можуть вибирати зі свого словесного репертуару в межах спілкування, відповідно до своєї комунікативної компетенції. Це подібне в літературі. Зрештою, коли письменник підходить до свого твору, його продовження, він також може прийняти рішення про те, які елементи можуть бути включені, а які він вважає за краще не використовувати в них. Це також стосується запозичених слів.

Письменник визначає, чи включати їх до свого твору. На це також може вплинути кілька факторів. Зрештою, цільова аудиторія також має велике значення в цьому плані. Якщо письменник у своїй книзі використовує елементи українською мовою, запозичені з угорської, то, швидше за все, звичайна людина, яка мешкає в Києві, подивиться на них зовсім з іншої сторони.

До середини 20 століття двомовність вважалася головним недоліком, але ми не можемо це уявити в 21 столітті. Зрештою, ми тепер знаємо, що не можемо сказати, що це не є недоліком, а навпаки – це величезна перевага [Kogmos 2009].

Щодо визначення білінгвізму виникла низка різних теорій. Найбільш поширеною серед закарпатських мовознавців є те, що ми можемо назвати будь-яку

людину двомовною, яка здатна користуватися не лише рідною мовою, але й іншою мовою у своїх повсякденних мовних ситуаціях, відповідно до власної комунікативної компетенції [Grosjean 1992, Bartha 1999].

Гіпотези, сформульовані у зв'язку з нашим дослідженням:

- Запозичені слова, що вживаються у повсякденному житті, у творах трапляються найчастіше
- Є запозичені слова, які насправді не типові для нас та нашого оточення

Розділ II. Дослідження, пов'язані з темою

У 2014 році Вільмош Газдаг досліджував використання мови угорських жителів Закарпаття за допомогою Інтернет-анкети. Анкета складалася з різних питань. Результати дослідження показують висновок про те, що ефект другої мови є дуже сильним у вживанні угорської мови на Закарпатті [Gazdag 2021].

Саме Аніта Марку у своєму дослідженні, проведеному в 2013 році, дослідила вплив другої мови на соціолінгвістичному та психолінгвістичному рівні. Його дослідження доводять, що повсякденне життя закарпатської мовної спільноти характеризується постійним використанням двох / трьох мов [Márku 2013].

Золтан Кармачі досліджує мовну компетентність дітей, які виростають у змішаних шлюбах. Він шукає відповіді на питання про те, як така дитина відображає ці дві мови у своєму повсякденному житті [Karmacsí 2007].

Ілдіко Крайник проводить соціолінгвістичне дослідження російських та українських позикових слів на Закарпатті. В ході його досліджень було доведено, що ефект другої мови значною мірою присутній в угорському діалекті Закарпаття, і в основному в українських запозичених словах, а не в російській [Krajník 2010].

Дослідження угорсько-слов'янських мовних відносин розпочалось з роботи Ласло Чопей, з його дослідження «Угорські слова на русинській мові» [Sándor Mokányu 1966: 6]. Цю роботу можна вважати піонером у вивченні угорських діалектів на українському діалекті Закарпаття, але вивчення угорсько-слов'янських мовних відносин розпочалось набагато раніше [Барань 2009].

У своїй монографії Ганна Залізняк та Лариса Масенко ілюструють, що в Києві російська мова є домінуючою мовою у повсякденному вживанні [Залізняк–Масенко 2001].

Суржик (укр. Суржик) – змішана мова, заснована на українській та російській мовах, версія контакту між ними. Він дуже поширений. Він дуже різноманітний, тому що якщо ми спостерігаємо західну частину країни, в ній домінують українські терміни, але коли ми спостерігаємо східну частину, російська мова вже з'являється [Хмелько 2004].

Петро Лизанець займається тематичним групуванням елементів позики. Групуючи позикові елементи, що фігурують у закарпатській літературі, запозичені з

угорської мови. Він назвав 29 різних тематичних груп для полегшення групування [Lizanec 1976: 106].

Барань Єлизавета класифікувала 372 нових слів, які вона зібрала, які трапляються в закарпатській літературі, на 25 різних тематичних груп. Її дослідження показали, що унгаризми, що з'являються в закарпатській літературі, з'являються у зв'язку із способом життя [Bárányiné Komári 2011].

Антон Станканинець провів дослідження в Мукачеві, за допомогою якого він зафіксував 83 унгаризми. З них 40 термінів були класифіковані як абсолютно нові та раніше невідомі. Крім того, це також доводить, що вплив української мови проявляється і в угорському діалекті, тому обидві мови взаємодіють взад і вперед [Stankanyec 1938].

Розділ III. Життя і творчість письменників

3.1. Петро Мідянка

Мало хто із селян знав, хто він. Для когось він шкільний вчитель, для когось він господар, а для когось він просто питуший дядько. Насправді завдяки йому Закарпаття може існувати. Точніше, завдяки йому в сучасній українській літературі з'явилася закарпатська доба. Він поет. Лауреат багатьох літературних премій, зокрема Шевченківської.

Петро Мідянка, всі інші соціальні ролі також реальні. Протягом 40 років він викладає мову та літературу в звичайних школах. Він часто подорожує під час канікул. Наприклад, ми можемо зустрітися в Нью-Йорку. На концерті "Єремія плаче" або "мертвий півень". Почувши кілька хітових пісень цих рок-груп, теоретично слухач в Україні теоретично може сказати автора пісні Петра Мідянку.

Народився 14 травня 1959 року в Широкому Лузі Тячівського району Закарпаття.

Закінчив мовну школу Ужгородського державного університету (1982). З 1982 року працював вчителем української мови та літератури в загальноосвітніх школах селищ Новоселиця та Тисолове Тиївського району Закарпаття.

Видається з 1974 року. Вірші "Поріг" (1987), "Клітка" (Клітка), 1994, "Фараметлики" (1994), "Зелений вогонь" (1999), "Трава" (Головна трава, 2001).

Брав участь у збірці віршів «Вісімдесят років», «Весна в пісні князів», «Інформація», «Століття молодості». Переможець: "Благовіщення" (1995), Бу-Бу-Бу (1995), літературна премія. Ф. Потушняк (1999). Номінована на "98 вчителів року" у конкурсі "Українська мова та література" по всій Україні.

Вірші Мідянки перекладені російською, угорською, англійською, чеською та сербсько-хорватською мовами.

«Мідянка» дебютував у 1974 році в тячівській обласній газеті «Дружба». Опублікувавши кілька видань у видавництвах по Карпатах та в журналах "Дніпро" та "Вітра", він видав у 1987 р. За традицією видавництва ЦК ЛКСМУ "Молодь" у 1980-х рр. Перший "Поріг". Потім «Осередок» (1994), «Фараметлики» (1994), «Зелений вогонь» (1999), «Володарі Господа» (2001), «Срібний предстоятель» (2004), «Ярмінок» (2008) Сяйво), "Дрейфуючий до неба" (2010) та "Поєма біля каміна" (2011). Крім того, ми знаємо, що Мідянка - есеїст, але він ще не набув більшої форми.

Поезія Мідянки мало відома широкому загалу і не користується популярністю. Найвідоміший його вірш - "Сервус, містере Уорхол", який дуже добре зіграв гурт "Плач Єремії". З огляду на цю функцію, багато дослідників і критиків говорили про піднесену і навіть строгість віршів Петра: вони кажуть, що мало хто може їх зрозуміти. Це абсолютно абсурдно, бо, наприклад, як корінний житель Карпат, я не розумію певних слів, таких як Полтава, чи навіть найсуперечливіше слово, навіть із села Мідянка. Мешканці.

Одна з його книг називається "Зелений вогонь", інша - "Фараметлики", а передостання книга – «Луйтра в небо», але ці книги мають багато назв. Метафора, але не фіксована. Словник у кінці кожної книги допоможе вам зрозуміти, що «вогонь» - це лісопилка, «фараметлики» - вишивана сорочка, а «луїтра» - драбина.

Мідянка вже окреслив своє поле поезії в першій серії, і він наполягав на використанні його в усіх наступних серіях. Це Закарпатські гори. Однак Закарпатські гори, безумовно, є багатомовною та багатомовною країною, з довгою історією та вузьким світоглядом, сповненою геніїв та простих людей і однаково поетичною.

Мідянка починається з князя Корятовича і закінчується сучасністю, майстерно обробляючи різні історичні періоди району. Закарпаття Мідянка не обмежується лише своїми 13 сучасними регіонами, але також включає історичні комітети, що складаються з українських етнічних територій, нині належать Словаччині, Угорщині, Румунії чи Польщі.

Він один з найрозумніших представників постмодернізму в Україні. У поезії останніх двох десятиліть минулого століття має свій унікальний, унікальний і незаперечний статус. Разом з різними темами, словниковим запасом та оригінальними кольорами,

Його вірші засновані на високій культурі, високому IQ і найголовніше – це справжність поетичного дару. У шанованому колі «80-х» люди відразу прийняли подарунок. Не випадково він брав участь у поетичній збірці "Вісімдесят", виданій Едмонтоном. Він є лауреатом премії "Бу-Бу-Бу". "Бу-Бу-Бу" - єдиний закарпатець, який може представляти світ сучасних українських літературних знаменитостей. [Бедзір, Неборак, Даниленко, Любка 2008].

«Навіть ритм вірша великою мірою залежить від того, які саме географічні назви у цьому вірші перелічені – угорські, словацькі чи німецькі, а вже від цього, відповідно, і залежатиме, буде це ямб чи хорей. Я думаю, це чудесна смерть для силабо-тоніки – остаточно розчинитися у таких поезіях» – іронізує С. Жадан.

«...Усі виміри його поезії - органічні й ненадумані. Вони цілісн о складаю ться в сво ерід н у картину свід ом о сті закарпатця, але не пересічного , а ерудованіш ого , чутливіш ого, свідоміш ого , ніж інші. І найголовніш е - закарпатця, який має голос» [Белей 2011].

3.2. Кешеля Дмитро Михайлович

«Я - Кешеля, із своїм, власним художнім світом! У творчості нікого не копіюю і ні перед ким не колінкую. І коли вже говорити про мого найбільшого вчителя – це мій рідний народ. Я кожен твір кладу і кажу, що це останній, що більше писати не буду, але виходить як сотий прощальний концерт Поплавського чи some останнє турне Пугачової... Бо це є хронічна хвороба, яка інколи підліковується і не пише, а потім загострюється — і пише.» [Кешеля 2018].

Дмитро Кешеля – український письменник, драматург і сценарист. Почесний журналіст України. Член Спілки українських журналістів (з 1976 р.) і Спілки письменників України (з 1979 року). Кешеля один із найвидатніших людей – український сучасний прозаїк. З самого початку він видав шість книг. Наприкінці 1970-х це привернуло гостроту питання та художню творчість.

Письменник народився в селі Клячаново 25 листопада 1951 року. Селянська сім'я в Мукачівському районі Закарпатської області. У 1969 році він закінчив середню школу у своєму місті, а в 1974 – Ужгородський державний університет закінчив кафедру мовознавства.

Після закінчення університету працював редактором регіональної радіостанції. У грудні 1996 року він був призначений заступником генерального директора Закарпатської обласної телевізійної телерадіокомпанії, а з березня 2000 року працював головним редактором спільної мистецької програми. Дмитро Кешеля - сценарист і режисер, який охоплює понад 10 книг про культура, історія, традиції та відомі історичні постаті через Карпати. Фільм «Гіркота солодкої Землі» (про Августина Волосіна та український інцидент у Карпатах). Деякі фільми стали переможцями Всеукраїнських та міжнародних телефестивалів. [Бернадська 2017, Потуремець 2018].

Життя співвітчизників завжди було в основі творчості Дмитра Кешелі, і їм доводиться проводити важкі хвилини у важкій щоденній роботі. Мало слів можуть торкнутися душі, вразити слова, здивувати людей, змусити героїв жити, відчувати біль і радість, піклуватися про внутрішній світ та розуміти на інтуїтивному рівні.

«Його твір "Родаки" – це справжня сага про Закарпаття, яка занурює читача у магію цього краю та його мешканців. Цей роман-колаж захоплює своїм колоритом, мовою й гумором. Українська література ще так не сміялася з часів Івана Котляревського, – з допомогою гумору, сатири, місцевої говірки митець створює неповторних персонажів та яскраву палітру закарпатського села» [Бернадська 2017, Потуремець 2018].

Цей роман є колажем зачарований своїми кольорами, мовою та почуттям гумору. З часів Івана Котляревського українська література не так сміялася – за допомогою гумору, іронії та місцевого діалекту митець створював унікальних персонажів та яскраві кольорові палітри села через Карпати, в романі та дивні твори по Карпатах і унікальність долі, яку зображує таємнича сила світ, смерть життя і відчай життя посередині – хлопчик Мітрик, який живе серед стихії живучи в красі села, розташованого біля гори Ловачка, десь за нею – таємниче місто Мукачево.

У роботі Дмитра Кешели (Дмитро Кешела) ми знаходимо справжніх народних поселенців спонтанність і мудрість, винахідливість і здорове самозадоволення. У всіх романах Дмитра Кешели автор займає позу зрілого майстра, він просто сміявся, плакав або плакав від болю – він розумів драму людського та нелюдського, бачив її на висоті духу, найглибшу частину розбещеності, і таким чином шукав шлях любові та Бога. [Пекар 2018].

«Спасибі вам, пане Дмитре, за те, що стільки сміху подарували мені ваші твори саме тоді, коли я забула, як це сміятися, бо життя так скрутило мене, стільки втрат довелося зазнати, що я надовго не виходила із депресивного стану. А ваші твори вернули мене до життя, нагадали, що світ довкола прекрасний...» [Пекар 2018].

3.3. Павло Чучка

Павло Чучка – бізнесмен, сатирик, карикатурист та режисер жартівливих телевізійних мініатюр, зрештою, він є відомим політично активним громадянином у всіх Карпатах. Десять років тому він вирішив стати економічно незалежною компанією, провів поважну та приємну розмову в ресторані "Діти у нотаріуса" в Ужгороді.

П. П. Чучка народився в селі в Карпатах 22 лютого 1928 року в селі Баранинці на Ужгородщині, велика родина, яка багато працює та співає. Джерело творчості для майбутніх професорів лінгвістики є різноманітним мовним середовищем, оскільки

його рідне місто знаходиться в Росії на безпосередньому расовому кордоні з угорцями та словаками. Перша доповідь студента Павла Чучки висвітлювала різні питання: Вони добре відгукнулися в університеті, а остаточна доповідь згодом перетворилася на тезу.

Закінчивши університет і викладаючи в Буштині, Павло Чучка вступив до аспірантури Київського державного університету імені Т.Г.Шевченка. Працює на кафедрі української мови в Ужгороді з 1954 року в, спочатку викладачем, з 1963 р. – доцентом. Двічі обіймав посаду завідувача кафедри мовознавства. Під його керівництвом було завершено 15 кандидатських робіт з української, російської, кирилиці, німецької та загальної лінгвістики. [Пахомова 2018].

Розділ IV. Особливості мовлення закарпатців

4.1. Двомовність, діалектизм

4.1.1. Що таке двомовність?

Довгий час лінгвісти вважали, ще і сьогоднішнього дня вважають, що для мовознавства основною сферою досліджень є одномовність, і всі інші сфери потрібно досліджувати стосовно до нього. Але дуже багато людей живе на землі, для якої двомовність або багатомовність – повсякденний, в мовленні вони використовують мабуть завжди двох мов. На їхнє спілкування має вплив два або більше різні мови граматики [Karmacsı 2007]

У багатонаціональних країнах внаслідок постійного контакту між мовами відбувається природний процес мовної взаємодії, який називається двомовністю (двомовністю) або багатомовністю (багатомовністю).

Білінгвізм або двомовність - це розуміння людиною двох мов на рівні розуміння та вільного спілкування.

Людей, які говорять двома мовами, називають двомовними, одна основна мова, три мови - трійця.

Використання двох або більше мов на території особливо важливо для виживання, тоді як збереження кількох мов – це здатність до спілкування. Здатність мовного спілкування залежить від кількості полів спілкування, що обслуговуються кожною мовою. Співіснування мови – це завжди співіснування культури. Ті, хто підтримує двомовність, вважають, що це непогано.

Верещагін Е.М. класифікує типи білінгвізму на основі стандартів психології, соціології та лінгвістики. Копіювання означає, що білінгви можуть не тільки розуміти, але й копіювати вголос те, що вони чують або читають. Ці типи двомовного навчання – типові люди, які самостійно вивчають другу мову для отримання інформації [Верещагін 1999].

Цей вид двомовності не використовується в практиці активного вербального спілкування. Тільки продуктивний білінгвізм дозволяє великій кількості людей говорити другою мовою, тому двомовність може бути для окремих людей, груп, колективів та мас (сім'ї, сім'ї, школи, дошкільного закладу, міста, області, країни). Його також поділяють на природних та штучних дітей. У двомовному середовищі

природний білінгвізм характеризується спонтанним навчанням граматики [Усаченко 2011].

4.1.2. Явище двомовності на Закарпатті

Українські мовознавці (Я. Дзензелівський, В. Німчук, П. Чучка О., Рот, П. Лизанець, В. Лавер, В. Орос, С. Ковтюк) та угорські мовознавці вивчали українсько-угорську мовну контактні проблеми. Л. Чопей, І. Кнежа, Є. Балецький, С. Мокан, Л. Деже, Л. Кіш, І. Удварі). Оскільки сусідні країни досі підтримують тісні економічні, політичні та культурні зв'язки, тема не втратила своєї актуальності; вплив угорської мови на закарпатський український діалект вивчався на різних мовних рівнях.

У наш час угорська позика є однією із особливих словникових функцій закарпатського діалекту, який в основному використовується для діалектної фонетики, тому він зберігає і частково реалізує здатність запроваджувати письменницькі навички сучасних письменників. Мова творів сучасних закарпатських письменників, а саме Дмитра Кешелі, Петра Мідянки, Івана Петровця, Василя Фантича та Павла Чучки, використовує багато цікавих слів у закарпатській мові, щоб допомогти зрозуміти життя в різні історичні періоди. Ситуація дуже складна і важлива. Безперечно, для читачів в інших частинах України розуміння значення певних символів та виразів у творі спричинить певні труднощі, але для закарпатських мовознавців та дослідників вони є суттєвими.

4.1.3. Запозичення слів

Для того, щоб могли із одної мови в другу мову запозичити слова, не тільки так, щоб ми використовуємо їх, а щоб вони прижилися в мовленні – нам поєрібно добре знати мову, з якої запозичуємо слова. Якщо ми не добре розуміємо мову, структуру речень, то нам було б важливо зрозуміти ціле значення того слова, якого ми використовуємо в спілкуванні з іншою мовою. На Закарпатті запозичені слова вже природні для нас, тому що двомовні люди використовують їх в повсякденному розмові на роботі, в спілкуванні з сусідами, з продавцями і т.д. [GAZDAG 2017].

Якщо промова йде про двомовність і запозичення слова, розрізняємо 2 категорії: усне і літературне запозичення. Народи і нації завжди взаємодіючи живуть один біля одної.

4.1.4. Мовна ситуація угорської меншини на Закарпатті

Протягом багатьох століть на Закарпатті один діалект має різні діалекти, один діалект мови та різні мови (українську, угорську, російську, румунську, словацьку, німецьку тощо), тобто територія регіону є своєрідне втручання у дослідження, оскільки в регіоні існують різні типи мовних контактів та двомовності [Ладченко 1992: 207]. Основними видами двомовності є угорсько-російська, угорсько-українська та україно-угорська.

Однак запозичені слова не можуть бути автоматично включені до мови одержувача. Позики нерозривно пов'язані з позитивним впливом мови на зміст, запозичений із зовнішніх джерел, тобто перетворенням запозичених слів, обробкою (переважно фонетикою) та наданням їм граматичного оформлення відповідно до законів граматики [Лизанець 1987: 1–16].

На мову найбільше впливає контакт із близькими мовами. Коли мови характеризуються глибокими структурними та генеалогічними відмінностями, можливість взаємного впливу набагато менша [Барань–Черничко 2009: 95]. Українська та угорська мови не пов'язані між собою, але протягом останніх кількох століть українські лексеми використовувались у мові угорців у Карпатах, що мало вплив на український діалект Закарпатських гір [Барань 2009: 56–69]. Обмін словниковим запасом відображає найрізноманітніші форми соціального життя людей, їх матеріальну та духовну культуру [Путрашик 2008: 81].

Відповідно до ситуації етнічних меншин, угорці використовують щоденні мови, які не є їхньою рідною. Вони найчастіше використовують українську або російську [Csernicskó – Márku 2007: 14]. Деякі з цих елементів певною мірою впливають на угорську місцеву мову і переплітаються з фонетичною системою. Деякі слова з України чи Росії потрапили до угорської мови. Поле спілкування, тому, якщо говорити жорстко, то оратор їх більше не бачить. Ці слова іноді навіть замінюють угорську лексику угорської мови [детальніше див.: Csernicskó 2010]. Крім того, українська мова є обов'язковим курсом для всіх навчальних закладів країни. Він проводить дослідження не лише у школах, які використовують українську мову навчання, а й у школах, які використовують інші мови для навчання [Анафієва 2010: 135, Gazdag 2021]

На Закарпатті двомовність є природним явищем. Через статус меншини місцевих жителів Угорщини вони часто змушені використовувати будь-яку навколишню мову у своєму щоденному спілкуванні. Все це природним чином впливає

на культуру та словниковий запас цих народів. Тому Закарпатські гори - це «лабораторія природних мов» для досліджень мовних контактів, оскільки вона може вивчати всі типи мовного контакту та двомовності (Україна-Росія, Угорщина-Росія, Угорщина-Україна, Україна-Угорщина, Німеччина-Україна) [Gazdag 2017].

Протягом тисячі років регіон належав Угорському королівству, а угорська була національною мовою [Csernicskó 2013]. У 20 столітті закарпатське мовне середовище демонструвало різні характеристики [Zoltán 2005: 15]. Після Першої світової війни внаслідок підписання Тріанонського договору угорська мова втратила свою функцію і отримала статус мови меншини [Lanstyák – Szabó Mihály 1997: 6]. У період з 1944 по 1950 роки Закарпатські гори були радянізовані. У Радянському Союзі всі етнічні групи та мови теоретично рівні, але російська мова є домінуючою для міжнаціональної комунікації, і існують важливі політичні, економічні та ідеологічні причини [Мельник – Черничко 2010: 131]. У всіх школах запроваджено викладання російської мови. Тому проблема розвитку термінів літературної мови безпосередньо пов'язана з роллю російської мови у розвитку інших мов країни та становищем запозичення лексики в її словниковому запасі [Исаев 2002: 114].

4.2. Поняття «діалектизм», його походження і вживання

Слова кількох людей об'єднуються на спільній території. Іншими словами, діалект – це засіб спілкування між людьми в певному місці території. Однак деякі з цих діалектів можуть складати основу етнічних діалектів мова навіть стала самостійною мовою.

Під територіальним діалектом це розуміється як універсальна мова, слова кількох людей, об'єднаних на спільній території. Іншими словами, територіальні діалекти є засобом спілкування людей у певному місці території. Однак деякі з цих діалектів можуть стати основою етнічних діалектів мова, навіть перетворена на самостійну незалежну мову.

Соціальні діалекти мають такі групи:

- Професійні
- жаргони (звичайні)
- таємні (арго).
- Поряд із цими термінами вживається ще й (поняття) «сленг».

4.2.1. Відмінності між закарпатським діалектом і літературною мовою

Михайло Рошко перераховує такі відмінності закарпатського діалекту від літературної мови:

1. Граматичні відмінності, наприклад:
 - Перш за все, називає іменників жіночого роду, в яких закінчення в орудному відмунку інакше: «*рукою* – *руков*, *головою* – *головов*.»
 - Вживання скорочених форм займенників: «*Я його знаю* – *я го знаю*»
2. Фонетичні відмінності, наприклад:
 - Два різні види звуку «о»: маємо чисте «о» - «*рот*, *город*»; і згладжене «о» (оу) – «*коурова*, *моутуз*».
3. Лексичні відмінності наприклад:
 - Найбільш відомі відмінності можемо знайти в лексиці. Перш за все, запозичення слова з інших мов – яких дуже багато: «*парадички* – *помідори*».
 - Лексичні відмінності слов'янського походження: «*няньо* – *тато*» [Рошко 2019].

4.2.2. Міфи і діалект

Закарпатський діалект української мови викликав багато дискусій, діалогів, пліток, міфів та жартів. Він унікальний, дуже відрізняється від літературної мови та всіх інших українських діалектів і майже незрозумілий для українців (не закарпатських) [Рошко 2019].

Міф №1

Переконання про те, що основна причина в різниці між закарпатським діалектом та українською літературною мовою є запозичення слів з угорської та румунської мов (мадяризми та румунізми).

Звичайно, в закарпатському діалекті мадяризмів багато, але іншомовних запозичень мають всі мови. У кожній європейській мові надзвичайно багато їх. Сучасна українська мова також сильно відрізняється від давньоруської, і це також пов'язано із запозиченнями, здебільшого полонізмами (і не тільки).

Міф №2

Про Закарпатський діалект розмовляти нема сенсу і дуже важко, оскільки майже в кожному селі люди розмовляють власною мовою, а закарпатці з різних куточків сіл можуть не розуміти один одного. І так не можна говорити про єдиний закарпатський діалект.

Але це неправда. На Закарпатті є різні діалекти, і кожен діалект має певні відмінності, що не заперечує існування єдиного закарпатського діалекту, а лише робить його багатшим. Кожен район Закарпаття або частина району також можуть мати деякі словникові відмінності, ці відмінності можуть бути використані для ідентифікації жителів певної території, але загалом усі закарпатські райони знають більшість слів у цих містах, навіть якщо вони ними не користуються.

Розділ V. Дослідження

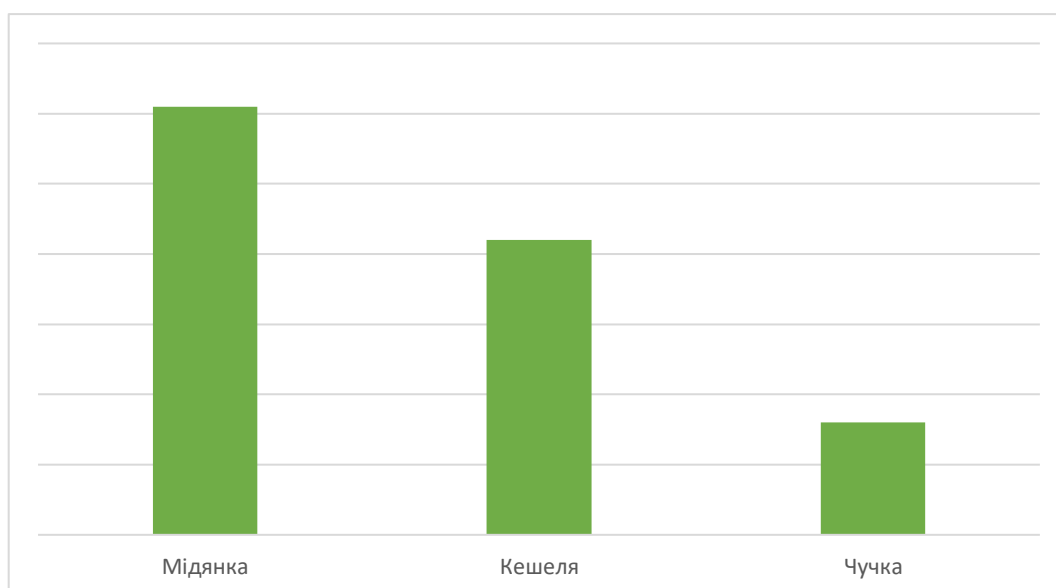
Прочитавши твори, зібрали корпус гунгаризмів, які були наявні в аналізованих нами творах. Дуже цікаво подивитися, що є багато слів, які вживає кожен письменник, але є і такі екзотичні лексеми, які вживає лише один із авторів. Якщо подивимося слово *погар*, *паленка* – ми можемо знайти у творах всіх трьох митців, але слово *бачі* тільки у творах П. Мідянки. Для українськомовного читача розуміння цих рядків – важливе. Серед них чимало запозичених з угорської мови слів.

Для закарпатця читання і розуміння тексту не викликають проблеми, тому що повсякденне мовне життя наповнене запозиченнями. Якщо закарпатець хоче ініціювати розмову, перш за все, повинен визначити мову мовлення. Українська і угорська мова співіснують, впливають одна на одну. Якщо дві нації живуть разом, то взаємний вплив простежується на рівні культур, а також на рівні мовлення.

Ознайомившись із творчістю аналізованих нами творів, ми виявили як автори вживають українську літературну мову і регіональні діалектизми, серед них і угорські лексичні запозичення. Вони не відокремлені, а доповнюють один одного.

Якщо подивимося діаграму, можемо побачити, що гунгаризми в творчості Мідянки широко поширені. У творчості письменників дуже широко наявні діалектизми і архаїзми одночасно.

Діаграма 1

Дуже цікаво спостерігати, що гунгаризми у творчості поетів постають зовсім інакше.

Вплив контексту на різні елементи запозичення був постійно присутній, і, на наш погляд, є речення, в яких було б набагато легше зрозуміти, що означає дане запозичення, аніж сам текст. Прикладом є наступне речення: «Погар, тониця цівочка паленки, // Як у вітчизні наш акурат». (Мідянка 2011: 94). Прочитавши речення, ви можете чітко бачити, що може означати невідоме йому слово, що воно замінює.

Однак є також речення або тексти, в яких читач може не мати змоги вивести і інтерпретувати дане невідоме йому слово. Таке речення як: «... Вони приїдуть із погаром у руках». (Мідянка 2011: 91). Якщо людина, яка читає ці рядки, не має попереднього знання про це або не читала попередніх віршів, які б розкрили її значення, то тоді вона не зможе дати точне визначення цьому слову.

Для того, щоб усвідомити значення нового і досі невідомої лексеми через контекст, нам часто доводиться читати цілий вірш або абзац.

У багатьох випадках у віршах є посилання, які можуть допомогти нам у тлумаченні слова. Спостерігаючи за запозиченнями, вражає те, що існують лексеми, які ввійшли до системи мови-реципієнта без змін.

Подібно вони з'являються у літературних творах, оскільки існує ряд елементів, які не зазнали жодних змін завдяки їх введенню та використанню з однієї мови в іншу. Наприклад, тут можна перерахувати такі запозичення: **бачі** 'дядя' ім. < уг. *bácsi* 'т.с.', **погар** 'стакан' ім. < уг. *pohár* 'т.с.', **кішоссань** 'панна' ім. < уг. *kisasszony* 'т.с.', **баршонь** 'оксамит' прикм. < уг. *bársony* 'т.с.', **шутемень** 'пиріг' ім. < уг. *sütemény* 'т.с.', **утцо** 'вулиця' ім. < уг. 'т.с.', **чота** 'битва' ім. < уг. *csata* 'т.с.', **керт** 'огород' ім. < уг. *kert* 'т.с.', **левеш** 'суп' ім. < уг. *leves* 'т.с.', **дупло** 'подвійний' числ. < уг. *dupla* 'т.с.', і т.д.

Більшість запозичених лексем пристосовуються до фонетичної та морфологічної системи мови-реципієнта. В аналізованих нами творах таких лексем чимало.

Наведемо кілька прикладів: **хоснувати** 'використати' дієсл. < уг. *használni* 'т.с.', **норончова** 'оранжева' прикм. < уг. *narancssárga* 'т.с.', **вандрувати** 'блукати' дієсл. < уг. *vándorolni* 'т.с.', **лекваровий** 'з повидлом' прикм. < уг. *lekváros* 'т.с.', **готари** 'кордон' ім. < уг. *határ* 'т.с.', **варошські** 'міські' прикм. < уг. *városi* 'т.с.', **сигіняшний** 'нешасний' прикм. < уг. *szegény* 'т.с.', і т.д.

У ході нашого дослідження ми зібрали загалом 152 запозичення, кількість яких абсолютно різна в залежності від використання їх письменниками. Серед елементів, запозичених з угорської мови, були також такі, що у різних формах фігурують у

творах письменників. Оскільки ми живемо у двомовному середовищі, і як результат, можемо виражати термін різними способами, як це ми відчуваємо у своєму повсякденному спілкуванні, тому ці мовні варіанти також з'являються в літературі.

Термін місто живе у творах поетів у двох різних варіантах: **вариш** 'город' ім. <уг. місто 'т.с.' (Мідянка 2011) і **варош** 'місто' ім. <уг. місто 'т.с. (Чучка 1997). Як бачимо, мовне використання цих двох письменників різне. На це може вплинути багато речей, наприклад, місто, де ви живете. Якщо в одному населеному пункті є елемент запозичення, який є дуже розповсюдженим, можливо, інша форма ніколи не буде використана.

Це також поширено в літературі. Крім того, дотримуючись тих самих двох умов, два згадані типи запозичення з'являються знову. А саме: один термін живе в тій самій формі в українській мові, що і в угорській, в той час як інший є «висвітленою» версією слова.

Далі ми можемо спостерігати сукупність елементів запозичень, що з'явилися у творах трьох авторів, яких я розглядала. Слова вказані в алфавітному порядку. Поруч зі словами є пояснення слів, далі слідує речення, в яких з'явилися ці запозичені елементи. Ми вважаємо важливим підкреслити, те, що запозичені слова повторюються у мові творів.

Розділ VI. Словник запозичених слів

А

Андраш ‘Андрій’ ім. < уг. *András* ‘т.с.’: «...Тужив його аж сам владика Андраш» (Мідянка 2011: 106).

андьол ‘ангел’ ім. < уг. *angyal* ‘т.с.’: «Хреста з *андьолом* і не кляли б // Старовинні тютки в хустках». (Мідянка 2011: 149); «*Андьола* тобі маттериного!» (Мідянка 2011: 149).

Б

барацки ‘абрикос’ ім. < уг. *barack* ‘т.с.’: «коли *барацки* коло нього заквинуть» (Чучка 1984).

баршонь ‘оксамит’ прикм. < уг. *bársony* ‘т.с.’: «Линає *баршонь* ветких покривал, // Заощінкаєш шкіряний пенал...». (Мідянка 2011: 30); «...Не *баршонову* підкарпатську ніч». (Мідянка 2011: 95).

бачі ‘дядя’ ім. < уг. *bácsi* ‘т.с.’: «І *бачі* Шімон смокче смачно піпку» (Мідянка 2011: 18); «Не знаючи, що Бейло-*бачі*, Бонді-*бачі* // І бачіко Ернев...» (Мідянка 2011:150); «Йде контрабандний крам крізь Керекгедь, десь Дюсі-*бачі*, батечко вільхівський...» (Мідянка 2011: 166).

бачіко ‘дядько’ ім. < уг. *bácsika* ‘т.с.’: «Не знаючи, що Бейло-*бачі*, Бонді-*бачі* // І *бачіко* Ернев...» (Мідянка 2011: 150); «Де ще середньолітні *бачікове*...Ті ж *бачікове* // Гольгають пива охолоджені...Її тобі видніше, ніж отих *бачіків*» (Мідянка 2011: 156).

бідеш ‘поганий’, ім. < уг. *büdös* ‘смердливий’: «О *бідеш* олаг, *бідеш* угророс» (Мідянка 2011: 20).

боканч ‘чоботи’ ім. < уг. *bakancs* ‘т.с.’: «Бо ця земля не модна її не годна // Зачаплувати цуравий *боканч*» (Мідянка 2011: 76).

будюгови ‘труси’ ім. < уг. *bugyi* ‘т.с.’: «Гітлерка, позераву, так цоконить зубами, аж її *будюгови*-труси видко» (Кешеля 2007: 8); «...у *будюговах* ци без *будюгов*, то єсть – трусах ци без трусів?» (Кешеля 2007: 83)

бусь ‘автобус’ ім. < уг. *busz* ‘т.с.’: «...як його у нас називали, “*бусьом*”» (Кешеля 2007:123); «“*Бусь*” зірвало сміхом...» (Кешеля 2007: 123).

В

вадь ‘або’ ім. < уг. *vagy* ‘т.с.’: «тризубасті *вадь* п'ятирогі, бо я до Європи хочу зайти» (Чучка 1992); «...зроблять другий Ватікан *вадь* другу Андору» (Чучка 1992).

вандрувати ‘блукати’ дієсл. < уг. *vándorolni* ‘т.с.’: «По хутарях вандрує талапішка, // Розшукує загублених синів» (Мідянка 2011: 47); «Убога жіночка привандрувала і Луг, // Желярувала в дідика старого» (Мідянка 2011: 165).

вариш ‘город’ ім. < уг. *város* ‘т.с.’: «І *вариши* повсюдно у душі» (Мідянка 2011: 51).

варош ‘місто’ ім. < уг. *város* ‘т.с.’: «В потемку са стратили *варош*, село, заводи, коргази, школи, метро, фабрики стоять, хліб не печуть» (Чучка 1997); «В потемку са стратив нанашко Дюрьо: пушов на роботу у *варош* – и всьо! (Чучка 1997); «Приходять у *варош* на моторах» (Чучка 1992).

варошські ‘міські’ прикм. < уг. *városi* ‘т.с.’: «Ояі їй засвітилися, як *варошські* світлофори, ніс почервонів, як бантик на грудях старої большевички» (Кешеля 2007:10).

водас ‘мисливець’ ім. < уг. *vadász* ‘т.с.’: «...Лишали полонини, ораниці, *водаські* калапи» (Мідянка 2011: 150).

Г

газда ‘фермер’ ім. < уг. *gazda* ‘т.с.’: «Далі сідаю на ганок і неквапом, по-*газдівськи* роздивляюся надовкола» (Кешеля 2007: 12); «...і гінка постава, і дорідні *газдівські* перса, і щедрі, як меценати... (Кешеля 2007: 18); «*Газдівний*, вмілий на руки, невтомний до роботи, дід Петро із перших днів закасав рукави і взявся за *газдівство* (Кешеля 2007: 41); « – О, дякую тобі, мій газдо!» (Кешеля 2007: 139); «...у всьому селі найщедріша на молоко, а *газда* її продає» (Кешеля 2017: 28); «*Газда* отетеріло подивився на дружину, почав нервово стенати плечима й невлад забубонів...» (Кешеля 2017: 30); « Я твій *газда*, добрий газда» (Кешеля 2017: 93); « – *Газдо*, я ж вам казав...» (Кешеля 2017: 110); « - Ну ось, *газдо*, твої наміри збулися» (Кешеля 2017: 110).

гарпія ‘люта жінка’ ім. < уг. *hárpia* ‘т.с.’: «Але не встиг договорити, куди полетіли з мого носа ворони, Октябріна, немов гарпія...» (Кешеля 2016: 35).

гатижак ‘рюкзак’ ім. < уг. *hátizsák* ‘т.с.’: «Якщо покошено кавалок добрий поля, // На плечі треба брати *гатижак*» (Мідянка 2011: 137).

гатикошар ‘hátizsák’ ім. < уг. *gazda* ‘т.с.’: «Ніби вісімнадцятидінтя дівка, стрибнула із *гатикошаркою* через металеву огопожу...» (Кешеля 2007:31); « - Ану ж лем скидай із себе *гатикошар* – що несеш?...» (Кешеля 2007: 97).

гатмег ‘ну ще’ фраз. < уг. *Hát még* ‘т.с.’: «*Гатмег*... народна школа». (Мідянка 2011: 108).

гентеш ‘різник’ ім. < уг. *hentes* ‘т.с.’: «Особливо це відчувалось, коли сокачки і *гентеші* – так у нас називали кухарок і різників – влаштовували невеличкі перерви на горнятко вина чи погарчик паленьки» (Кешеля 2007: 133–134).

горопашні ‘маленький’ числ. < уг. *harapásnyi* ‘т.с.’: «Бідують, горопашні, через кризу // І їм давно біда до співанок» (Мідянка 2011: 164).

готари ‘кордон’ ім. < уг. *határ* ‘т.с.’: «Побив пан Біг *готари* й заграниці, // Чужі маштальні, малтері й кирпич». (Мідянка 2011: 95); «Особливо це відчувалось, коли сокачки і гентеші – так у нас називали кухарок і різників – влаштовували невеличкі перерви на горнятко вина чи погарчик *паленьки*» (Кешеля 2007: 133–134).

гунциут ‘пустотловий’ прикм. < уг. *huncut* ‘т.с.’: «Моя *гунциутська* родіно мала, // Безстидна, безобразна, неімуца». (Мідянка 2011: 198).

Д

дарабчик ‘шматочок’ числ. < уг. *darab* ‘т.с.’: «Дід підійшов, розв’язав клунок і поставив переді мною бідончик пасулі з капустою, пляшку молока, шмат кукурудзяника і *дарабчик* солонини» (Кешеля 2016:20).

деца ‘децилітр’ ім. < уг. *decí* ‘т.с.’: «І руська *деца*, більша за панак» (Мідянка 2011: 25); «*Децу* потягнув і Вагилевич, // Мітив знак боженої межі». (Мідянка 2011: 142); «І ні *деці* паленки, ні мандри...» (Мідянка 2011: 177).

дижма ‘десятина’ числ. < уг. *dézsma* ‘т.с.’: «Ця наша *дижма*. Ілій у мілоті». (Мідянка 2011: 161).

дуда ‘ріг’ ім. < уг. *duda* т.с.’: «ДУДА» (Мідянка 2011: 36).

дуplo ‘подвійний’ числ. < уг. *dupla* ‘т.с.’: «Готуєш ранкову каву, щоб було ‘*дуplo*’». (Мідянка 2011: 138).

Е

Ейзуш Крістуш! ‘Ісус Христос!’ фраз. < уг. *Jézus Krisztus!* ‘т.с.’: « - О, *Ейзуш Крістуш!* – раптом влупила себе по скроні Фіскарощка» (Кешеля 2007: 130).

Епер'єш 'Пряшів' ім. < уг. *Eperjes* ' т.с. ': «Інтелігентний Пряшів, *Епер'єш* – // До нього на спочинок ти прийдеш...» (Мідянка 2011: 29).

ерделівська 'Трансільванський' прикм. < уг. *erdélyi* ' т.с. ': «Вода *ерделівська* тече брудна й колотна...» (Мідянка 2011: 50); «Але він – наємник, він – слуга багатого // *Ердейського* підприємця». (Мідянка 2011:154); «Горган піднебесний, сусідній *Ердель* – ...» (Мідянка 2011: 171); «Князі ердельські, батюхи волоські // І посполиті, вботі желярі...». (Мідянка 2011: 199); « – Налетіли, як *ердильські* цигани, і вже третій день їх і міглою не виб'єш із села» (Кешеля 2016: 9).

I

ідиш 'старий' прикм. < уг. *idős* ' т.с. ': «Щось домовляються на *ідиш*, // Перетираючи кільцата щойно привезених ковбас». (Мідянка 2011: 109); «...Подружжя знов переходить на *ідиш*» (Мідянка 2011: 110).

ішпан 'намісник голови комітату' ім. < уг. *ispán* ' т.с. ': «Від нямеша й *ішпана* – до слуги», – // Віднянські кособочились німкені» (Мідянка 2011: 26).

K

калапи 'шляпа' ім. < уг. *kalap* ' т.с. ': «...Лишали полонини, ораниці, водаські *калапи*». (Мідянка 2011: 150); «...на голові *калап* му ширший, як груди, з землі го не видно, увидів мене» (Чучка 1961).

кантор 'дяк' ім. < уг. *kántor* ' т.с. ': «І сліпає в дяківні *кантор* Ернев» (Мідянка 2011: 45); «Одні шпилі та музика й нікого, // І кусники старого *кантара*». (Мідянка 2011: 122); «І вся еклезія Мукачівська збідніла, // І *кантори* з Нодькарою спаніли» (Мідянка 2011: 183).

каполна 'каплиця' ім. < уг. *kápolna* ' т.с. ': «Шпитальна *каполна*. Ерделій і книжки» (Мідянка 2011: 45).

капура 'ворота' ім. < уг. *kari* ' т.с. ': «Покладу нову *капуру* у Нижніх Воротах, демократам заткам писки, вушмарю з роботи...» (Чучка 1992).

кедвешна 'приємний' прикм. < уг. *kedves* ' т.с. ': «– О, *кедвешна*! Із дорогою душою...» (Кешеля 2007: 10); « – Сядь, *кедвешний*...сядь...спокійно... воли не танцюють» (Кешеля 2007: 60); «...ми з *кедвешним* Микулкою ідеме нараз домів» (Кешеля 2007: 142); « – Я, оронь-*кедвеш* Марько, туйки не причім, то панові Фийсові зле...» (Кешеля 2007: 154).

керт 'огород' ім. < уг. *kert* 'т.с.': «...білють ясини по стародавніх *кертах* // і ріпинці на рипах оброблено, вони смарагдові...» (Мідянка 2011: 86); «...из відра до *керта* потекла ріка» (Чучка 1961).

Керекгедь 'Округла' ім. < уг. *Kerekhegy* 'т.с.': «Йде контрабандний крам крізь *Керекгедь*, десь Дюсі-бачі, батечко вільхівський...». (Мідянка 2011: 166); «Потік Тячевець нижче *Керекгеді*...» (Мідянка 2011: 175).

кельтшег 'вартість' ім. < уг. *költség* 'т.с.': «Старій коморі збитки й *кельтшеги*». (Мідянка 2011: 154).

кішооссань 'панна' ім. < уг. *kisasszony* 'т.с.': «Забув *кішооссаню* веселий творчий люд...» (Мідянка 2011: 30).

клепач 'молоток' ім. < уг. *kalapács* 'т.с.': «Той паспорт червений, из *клепачом*, звіздастий» (Чучка 1992).

копати 'мотикувати' дієсл. < уг. *kapálni* 'т.с.': «– Лізь у корзину, йдемо далі крумплі *копати*» (Кешеля 2007: 96).

коргаз 'лікарня' ім. < уг. *kórház* 'т.с.': «В потемку са стратили варош, село, заводи, *коргази*, школи, метро, фабрики стоять, хліб не печуть (Чучка 1997).

кочі 'віз' ім. < уг. *kocsi* 'т.с.': «– Твою маму привезли до школи на *кочії*, запраженій парадними кіньми» (Кешеля 2007: 42).

кочіш 'візок' ім. < уг. *kocsis* 'т.с.': «Париж зелених *кочішів*» (Мідянка 2011:130); «Ще інші очевидці – пастухи, скотоводи і *кочівники* – розповідали й таке» (Кешеля 2007: 45);

ковдош 'жебрак' ім. < уг. *koldus* 'т.с.': «Гук потоків перейшов у йодлі // Для блаженних, *ковдошів*, калік» (Мідянка 2011: 57).

кошар 'кошик' ім. < уг. *kosár* 'т.с.': «Завично: напувати і доїти, // Узарни датись до *кошар*» (Мідянка 2011: 76); «Ажурні в плетиві ізяньської *кошарки* – Це просто закарпатські архаїзми» (Мідянка 2011: 133); «То півкошарки каміння несу...» (Кешеля 2007: 95).

крумплі 'картопля' ім. < уг. *krumpli* 'т.с.': «– У пивниці тоже мож вижити – вино, крумплі, а десь і шовдарь завалаяється...» (Кешеля 2007:90); «– Лізь у корзину, йдемо далі *крумплі* копати» (Кешеля 2007:96); «Йди у хлів та наברי собі міх крумплів» (Кешеля 2007:143).

Л

лавор ‘тазик’ ім. < уг. *lavor* ‘т.с.’: «Дюгають тичками, досігають дно, чиряють фінджами, лавором, відром» (Чучка 1979).

лампаш ‘ліхтар’ ім. < уг. *lámpás* ‘т.с.’: «До рана з свічками, з лампашом в руках глядали у воді нашу Мамлакат..» (Чучка 1979).

левеш ‘суп’ ім. < уг. *leves* ‘т.с.’: «Знали з’їсти лечо. Жирний левеш...». (Мідянка 2011: 142).

легін ‘холостяк’ ім. < уг. *legény* ‘т.с.’: «На легінях куртки фірмові й гаті». (Мідянка 2011: 48) «І легіні, вкосичені в пушпанки, // Колядували». (Мідянка 2011: 88); «...Легінь сорокалітній і вдівець, // І все таки Осава чи Осанна?» (Мідянка 2011: 121); «Де всі хори – дівоцькі та легінські // В одно зв’язали співи різдвяні!» (Мідянка 2011: 153); «І ось кілька років тому наша Анцька свиснула на молодих легінів і кинула оком на пана Фийсу» (Кешеля 2007: 21);

легінство ‘екіпаж’ ім. < уг. *legény*, itt *’legénység* ‘т.с.’: «Легінство не гарує на Ардялу – // То все ще за Мадярщини було». (Мідянка 2011: 40);

лекваровий ‘з повидлом’ прикм. < уг. *lekváros* ‘т.с.’: «Цього вистачає після меси, // Навіть лекварових шютемень» (Мідянка 2011: 58); «...Де леквар з яфін, потятка дрібні». (Мідянка 2011: 170).

лобда ‘м’яч’ ім. < уг. *labda* ‘т.с.’: Ревé Таня над водóв: плáвле лóбда гет рíкóв» (Чучка 1979).

луйтра ‘сходи’ ім. < уг. *létra* ‘т.с.’: «І один баптист стояв на луйтри, // Як канар» (Мідянка 2011: 56).

М

Мадярщина ‘Угорщина’ ім. < уг. *Magyarország* ‘т.с.’: «Легінство не гарує на Ардялу – // То все ще за Мадярщини було». (Мідянка 2011: 40); «Скажу мадярам не про звуки, // скажу про фарби та відтінки». (Мідянка 2011: 82); «Як підемо по тирлич з мадярками, // Малину дику їстимем руками...» (Мідянка 2011: 163); «(...Дух Вашварі Пала, мадярам святого)...» (Мідянка 2011: 171); «І знав мадярські зводи і права» (Мідянка 2011: 175).

марадик ‘залишок’ ім. < уг. *maradék* ‘т.с.’: «Ярки вузькі між давніми гробами // І по ярках – овочевий марадик». (Мідянка 2011: 125).

марга ‘худоба’ ім. < уг. *marha* ‘т.с.’: «...Та начто я, як марга п’ю?» (Чучка 1979)

маржина ‘велика рогата худоба’ ім. < уг. *szarvasmarha* ‘т.с.’: «Служив він Богу й людности, як міг, // Бо не цікавила *маржина* ні поліг...» (Мідянка 2011: 37); «І я пригадую той вечірній грунь, // З *маржинкою*, з ягнятками // І солодкою нанашковою кавою...» (Мідянка 2011: 53); «Уже напасена вся долегед *маржина*, // З порошеньки пломінчика нема» (Мідянка 2011: 136);

мачка ‘кіт’ ім. < уг. *macska* ‘т.с.’: «Я тя на воротах повішиму, обись ворони і *мачки* лякав» (Кешеля 2016:12).

мінден ‘все’ ім. < уг. *minden* ‘т.с.’: « - Мамо, што тото ви, до *міндена*, усе квочите про то, што добро жиється тому, ко не кашляє» (Кешеля 2007:81); « - А ви якого *міндена* туйки робите?» (Кешеля 2007:135).

мотори ‘мотоцикл’ ім. < уг. *motor* ‘т.с.’: «Приходять у варош на *моторах*» (Чучка 1992).

мусай ‘повинен’ прикм. < уг. *muszáj* ‘т.с.’: «ордени казынні – їх *мусай* вертати» (Чучка 1979).

мушт ‘виноградний сік’ ім. < уг. *must* ‘т.с.’: «Скуштував ти *мушту*, не вина» (Мідянка 2011: 58).

Н

Надь-Аг ‘ріка’ ім. < уг. *Nagy-Ág* ‘т.с.’: «Сріблом розливається *Надь-Аг*...» (Мідянка 2011: 33).

Надьмужоль ‘Мужієво’ ім. < уг. *Nagyuzsaly* ‘т.с.’: «...Тече стравоходом мускат із *Надьмужоль*». (Мідянка 2011:141); «*Надьмужоль* оцей, він невже, як Мужен?» (Мідянка 2011: 141).

неволяшний ‘хуліган’ прикм. < уг. *nyavalyás* ‘т.с.’: « - Розумієте, Петре, не сердіться, але ваш Митро дуже *неволяшний*» (Кешеля 2016: 20).

несеренчливий ‘нещасний’ прикм. < уг. *szerecsétlen* ‘т.с.’: Чом"им такий *несеренчливий*? Чом"им дурний? Уже мам волос сивий!» (Чучка 1979).

нийно ‘тітка’ ім. < уг. *nénje* ‘т.с.’: «- Налийте, будьте добрі, *нийно*, мені погар вина» (Кешеля 2007: 10); « - Сесе ваша коза, *нийно*?» (Кешеля 2007:28); «Десять рублів із вас, *нийно*! (Кешеля 2007: 30); «...Короче, *нийно*, не морочте голови мені: ваші гроші підуть на стройку...» (Кешеля 2007: 30).

норончова ‘оранжева’ прикм. < уг. *narancssárga* ‘т.с.’: «Я *норончову* фарбу з сонця натру // І бринзу нив по голосних вітрах» (Мідянка 2011: 41).

нямеш ‘дворянин’ ім. < уг. *nemes* ‘т.с.’: «Від нямеша й ішпана – до слуги», – // Віднянські кособочились німкені» (Мідянка 2011: 26).

О

олтар ‘вівтар’, itt ‘oltári’ ім. < уг. *oltár* ‘т.с.’: «...Стіни олтарної, риштованої в Ізі» (Мідянка 2011: 27).

оронь ‘золота’ прикм. < уг. *aranyos* ‘т.с.’: « - Я, *оронь*-кедвеш Марько, туйки не причім, то панові Фийсові зле...» (Кешеля 2007:154).

орсаг ‘країна’ ім. < уг. *ország* ‘т.с.’: «А в давнім *орсагу*, від сонця золотому, // Собі пакуєш фаночки в килюх» (Мідянка 2011: 31). «Неподалік *орсацької* межі, // Грозна обвили стовпчики веранди» (Мідянка 2011: 50); «Як – орсагом... А Елла за столом» (Мідянка 2011: 189).

П

пайташ ‘товариш’ ім. < уг. *rajtás* ‘т.с.’: «Ти в бар повів свою *пайташку* Еллу...» (Мідянка 2011: 62).

паленка ‘самогонка’ ім. < уг. *pálinka* ‘т.с.’: «Погар, тоніцька цівочка *паленки*, // Як у вітчизні нашій акурат». (Мідянка 2011: 94); «Ця родіна, як *паленка* межена, // Як скислі в чашах ардівські грезна». (Мідянка 2011: 136); «І п’ють не *паленку*, а горобний сік». (Мідянка 2011: 168); «І ні деці *паленки*, ні мандри...» (Мідянка 2011: 177); «І коли п’єш *паленьку* – не важно, у піст, а ци у простий день...» (Кешеля 2007: 17); «...то єсть по-вашому – *паленьки*-водкі!» (Кешеля 2007: 34); «...Такий потний, огненний і лютий, як Данкова *паленька*...» (Кешеля 2007: 56); «*Паленьку* теж пили, але в основному алкоголіки...» (Кешеля 2007: 113); «...то нигда-шуга не взяли би до рота вонючої і гіркої *паленьки*» (Кешеля 2007: 158); «Румуни в Діброві не стаючи *паленку* ллють як урваті вночі...» (Чучка 1997).

парадичка ‘помідори’ ім. < уг. *paradicsom* ‘т.с.’: «...в очах спалахують веселі іскорки, лице червоніє, як *парадичка*, і уста осяває блаженна усмішка» (Кешеля 2016: 41).

паркан ‘підвіконня’ ім. < уг. *párkány* ‘т.с.’: «Дітвора цікава – на *парканах*, // А бабки наймають парастас». (Мідянка 2011: 128).

пасолі ‘квасоля’ ім. < уг. *paszuly* ‘т.с.’: «Дід підійшов, розв’язав клунок і поставив переді мною бідончик *пасолі* з капустою, пляшку молока, шмат кукурудзяника і дарабчик солонини» (Кешеля 2016: 20).

пастир ‘пастух’ ім. < уг. *pásztor*‘, itt ‘lelkipásztor’ т.с.’: «Духовник Лугу, *пастир* душ і тіл, // Світ шиянок і яркуватих піль...» (Мідянка 2011: 39); «Рельєф Карпат – се нори *пастирів*, // Гумові чіжки , сморід, як прокляття» (Мідянка 2011: 157).

педиг ‘але’ спол. < уг. *pedig*‘ т.с.’: «*Педиг*, кажу му, Володю, я не контра, я – дїтвак» (Чучка 1992).

пештянський ‘Будапештський’ прикм. < уг. *pesti*‘ т.с.’: «...На яких вдатний *пештянський* ‘фештемювеш’». (Мідянка 2011: 154).

погар ‘стакан’ ім. < уг. *rohár*‘ т.с.’: «...У венеційський втупиться *погар*, // Аби розгледіти скалки тоненькі леду!» (Мідянка 2011: 24); «...Вони прийдуть із погаром в руках». (Мідянка 2011: 91); «*Погар*, тоніцька цівочка паленки, // Як у вітчизні нашій акурат». (Мідянка 2011: 94); «Шмарила я собі рендешное *погарча* вина, а кума, як благородна діва, ще й скибочку хліба із солониною дала мені закусити» (Кешеля 2007: 10); «Налийте, будьте добрі, нийно, мені погар вина» (Кешеля 2007: 10); «...далі ще по одному *погарові* сексуального вина» (Кешеля 2007: 17); ...було презентовано аж двісті рублів і випито не по *погарчику*...» (Кешеля 2007: 120); «Особливо це відчувалось, коли сокачки і гентеші – так у нас називали кухарок і різників – влаштовували невеличкі перерви на горнятко вина чи *погарчик* паленьки» (Кешеля 2007: 133–134); «Сам присів скраєчку і непевними руками розілляв горілку в маленькі погарчики (Кешеля 2017: 51); «Коли остатній цигаретлик загас у *погарі* з вином.» (Чучка 1979).

под ‘мансарда’ ім. < уг. *padlás*‘ т.с.’: «На *подах* десь старі пляшки від ‘Ганді’». (Мідянка 2011: 167).

понт ‘пункт’ ім. < уг. *pont*‘ т.с.’: «...а не якогось рестораційного понту». (Мідянка 2011:148); « ...Бо так прийнято, бо це понт». (Мідянка 2011: 158).

поп ‘священник’ ім. < уг. *pap*‘ т.с.’: « - Пан превелебний будуть і далі *попом*. Нашим колгоспним *попом*, *попом* високої свідомості, яку нині проявив отець Василій » (Кешеля 2017: 84).

Р

раб ‘в’язень’ ім. < уг. *rab*‘ т.с.’: «...ти є, був і будеш смердом, *рабом* і слугою!» (Кешеля 2007: 126).

ратота ‘яечня’ ім. < уг. *rántotta*‘ т.с.’: «...на сніданок газдиня ладила несолену ратоту» (Мідянка 2011: 53).

рендеш ‘нормальний’ прикм. < уг. *rendes* ‘т.с.’: «Шмарила я собі *рендешное* погарча вина, а кума, як благородна діва, ще й скибочку хліба із солониною дала мені закусити» (Кешеля 2007: 10).

С

салаш ‘хлів’ ім. < уг. *szállás* ‘нічліг’: «Бринять на *салаши* корови ід газдови, // В долині – гладіолуси та крин». (Мідянка 2011:137); «Із крайнього під переліском *салаша* // Виходить сорокалітня жона» (Мідянка 2011: 154).

сегін ‘бідний’ прикм. < уг. *szegény* ‘т.с.’: «Ну, а далі, *сегінина*, місця собі не могли знайти і все шукали, чим би мене задрючити» (Кешеля 2007: 25).

серсам ‘інструмент’ ім. < уг. *szerszám* ‘т.с.’: «...мушу кілька речень сказати і про, як у нас кажуть, *серсаму*...» (Кешеля 2007: 55); « - Є *серсама*, тобто інструмент для поління, отже, гоните!» (Кешеля 2007: 57); «Різ у діда є *серсама* для дримбання, то, видати, старий курваш насилує усіх, кого лем видить!» (Кешеля 2007: 58).

Сигет ‘острів’ ім. < уг. *sziget* ‘т.с.’: «*Сигет*, Ілоно Цайські, *Сигет*...» (Мідянка 2011: 108).

сигіньяшний ‘нешасний’ прикм. < уг. *szegény* ‘т.с.’: «... - сполотнів *сигіньяшний* нянько, відчуваючи, як зо страху в нього вмить замерзають нутроці і зупиняється серце» (Кешеля 2016: 14).

сокач ‘кухар’ ім. < уг. *szakács* ‘т.с.’: «Особливо це відчувалось, коли *сокачки* і гентеші – так у нас називали кухарок і різників – влаштовували невеличкі перерви на горнятко вина чи погарчик паленьки» (Кешеля 2007: 133–134).

Т

теметів ‘кладбище’ ім. < уг. *temető* ‘т.с.’: «Жаринка з ватри – Уголька Мала, // Чернечий *теметів* далеко від села». (Мідянка 2011: 95).

тенгериця ‘кукурудза’ ім. < уг. *kukorica/ nyelvjárás: tengeri* ‘т.с.’: «Тенгериця в полю, як Горянський ліс.» (Чучка 1979); «...найвишша на світі її *тенгериця*!» (Чучка 1961).

Тешік порончолні ‘будь ласка’ фраз. < уг. *tessék parancsolni* ‘т.с.’: «- Бітте шон і *тешік порончолні*...» (Кешеля 2007: 10).

тинта ‘чорнило’ ім. < уг. *tinta* ‘т.с.’: «Ї тинта Тиктора – лиш загуслий плин». (Мідянка 2011: 151).

тромбіташ ‘трубач’ ім. < уг. *trombitás* ‘т.с.’: «Тромбіташ пощез...» (Мідянка 2011: 102).

У

Унгвар ‘Ужгород’ ім. < уг. *saláta* ‘т.с.’: «Весь вік маркотний – Унгвар з погребками, // Все – капелюшки, рюші, декольте». (Мідянка 2011: 170).

утцо ‘вулиця’ ім. < уг. ‘т.с.’: «Із «утцо Вація» на ній останній писк: // Кулончик, медальйончик-«панагія»» (Мідянка 2011: 62).

Ф

файтові ‘сортові’ прикм. < уг. *fajtájú* ‘т.с.’: « – Я й забув сказати, Єва не слухала старого Мічуріна й продовжала далше красти усякі там *файтові* яблука» (Кешеля 2016: 31).

фанк ‘пончик’ ім. < уг. *fánk* ‘т.с.’: «А в давнім орсагу, від сонця золотому, // Собі пакуеш *фаночки* в килюх» (Мідянка 2011: 31); «Вкушає поливку і фанки, без молитви...» (Мідянка 2011: 84); «...І фанки в торбі, і діточе білля» (Мідянка 2011: 184).

фештемювеш ‘живописець’ ім. < уг. *festőművész* ‘т.с.’: «...На яких вдатний пештянський ‘*фештемювеш*’» (Мідянка 2011: 154).

фийк ‘гальмо’ ім. < уг. *fék* ‘т.с.’: «*Фийки* заскрипіли, зломозів редуктор...» (Чучка 1979).

Фрасова каріка ‘чортове коло’ фраз. < уг. *frászkarika* ‘т.с.’: «– Ідеш ти, плянтю, до *фрасової каріки!*...» (Кешеля 2007: 11); « – *Фрасову каріку* збереме! – махнув дід (Кешеля 2007: 32); « - Такі’сьте, бабо, дурні, як гумова подошва, *фрасову вам каріку!* (Кешеля 2007: 124); «- Няню, ви маєте, до *фрасової каріки*, якусь совість!» (Кешеля 2007 :138); « – *Фрасову вам каріку*, закляті комунішти!» (Кешеля 2007: 177); «Від мого щирого зацікавлення Октябріну Леопольдівну ледь не вдарила *фрасова каріка*» (Кешеля 2016: 33).

фурчати ‘дивуватися’ дієсл. < уг. *furcsállni* ‘ua.’: «...а баба, як молотарка, *фурчала* і дуже матюкалася» (Кешеля 2007: 86).

Х

хоснувати ‘використати’ ім. < уг. *használni* ‘т.с.’: «Што природа дала хоснувати – гріх маринувати!» (Кешеля 2007: 22) ; «Це ми хоснуємо іще спиртянку Вдалу» (Мідянка 2011: 20).

Ц

церузки ‘олівці’ ім. < уг. *ceruza* ‘т.с.’: «Возьму папірь и церузки – медвідя собі намалюю (Чучка 1992).

цигаретлик ‘сигарети’ ім. < уг. *cigaretta* ‘т.с.’: «...заверг цигаретлик, пушов собі гет.» (Чучка 1961); «Коли остатній цигаретлик загас у погарі з вином» (Чучка 1979).

цімбора ‘товариш’ ім. < уг. *cimbora* ‘т.с.’: «Тим часом мій духовний наставник, великий цімбора бідних і принижених...» (Кешеля 2007: 16); «...пані Гатюшка, дивлячись у вирячені очі коханого цімбори» (Кешеля 2007: 22); « - Видати, ваші великі цімборове, - показав вниз на село» (Кешеля 2007: 59); «Добре, добре, піду до свого цімбори – пана перевелебного Василя (Кешеля 2017: 25); «Отиць личить гроші: продав "Жигуля", сидить з цімборами в подсобки завмага.» (Чучка 1961: 44); «Коли муй старий цімбор Еміл заспав зелений над відром» (Чучка 1979).

Ч

челядник ‘покоївка’ ім. < уг. *cseléd* ‘т.с.’: «І туйки підходить до нас якийсь умитий челядник і каже мені...» (Кешеля 2007:10).

чіжми ‘чоботи’ ім. < уг. *csizmai* ‘т.с.’: «Кладе цукерки в чіжми Миколай ...» (Мідянка 2011: 28); «Рельєф Карпат – се нори пастирів, // Гумові чіжми , сморід, як прокляття» (Мідянка 2011: 157).

чіков ‘кольт’ ім. < уг. *csikó* ‘т.с.’: «Дітвак тот за шпаргочку тягать чікова, чікув тягать возик - дрива везе.» (Чучка 1961).

чінош ‘гарненька’ прикм. < уг. *csinos* ‘т.с.’: «Бо коли чіношні господарі дорікають, // Що русин випиває Тису молока» (Мідянка 2011: 159).

чота ‘битва’ ім. < уг. *csata* ‘т.с.’: «Як показна злодійська та чота...» (Мідянка 2011:79); «Як показна злодійська та чота // В своїх криївках шувару й айру». (Мідянка 2011:195).

Ш

шалата ‘салат’ ім. < уг. *saláta* ‘т.с.’: «Сікли шалату і солили кріп» (Мідянка 2011:163).

шойт ‘сир’ ім. < уг. *sajt* ‘т.с.’: «...*шойт*, жумарки, постоли, трембіту и гуню» (Чучка 1992).

шпарга ‘мотузка’ ім. < уг. *kötél* ‘т.с.’: «Дітвак тот за *шпаргочку* тягать чікова, чікув тягать возик - дрива везе» (Чучка 1961).

шуга ‘ніколи’ присл. < уг. *soha* ‘т.с.’: «...то нигда-*шуга* не взяли би до рота вонючої і гіркої паленьки» (Кешеля 2007:158).

шутемень ‘пиріг’ ім. < уг. *sütemény* ‘т.с.’: «Цього вистачає після меси, // Навіть лекварових *шутемень*» (Мідянка 2011:58).

Я

яфини ‘чорниця’ ім. < уг. *áfonya* ‘т.с.’: «Під Пантир пробивалася дрезина - // Везла малинарів, *яфинарів*». (Мідянка 2011: 27); «*Яфиновий* не пече так бланш». (Мідянка 2011: 98); «О не топчися грішними ночами, // Хоч повно *яфин* сизих по грибах» (Мідянка 2011: 125); «Шорсткий приполонинський *яфинник*...» (Мідянка 2011: 125); «Ще на Менчули марга між *яфин*, // Іще масла і теплі, й золотисті». (Мідянка 2011: 146); «...Де леквар з *яфин*, потятка дрібні». (Мідянка 2011:170).

Розділ VII. Класифікація гунгаризмів

7.1. Тематична класифікація гунгаризмів

Огляд тематичної класифікації гунгаризмів у закарпатських українських говорах виконала Є. Барань [Bárányé Komári 2009, Барань 2009: 115 – 121]. Першим виконав тематичне групування гунгаризмів Закарпатського діалекту Ласлов Чопей [Csorey 1881: 292– 293]. Зібрані ним слова він класифікує за п'ятьма тематичними групами: 1. законодавство та цивільне життя; 2. військова справа; 3. засоби, посуда; 4. промислові виробы 5. робота, заняття, офіцерів. Окрім перерахованих категорій, є приклади, які він відносить до тематичної групи рухомі речі, нерухомість, їжу, тварин, рослини, мінерали, одяг і предмети прикраси, властивості людини [Csorey 1881: 293].

Шандор Мокань виконав тематичну класифікацію гунгаризмів у своїй статті [Mokány 1977: 100 – 124]. Він згрупував угорські запозичення за двадцятьма шістьма тематичними групами: 1. сімейні відносини; 2. властивості людини; 3. професія; 4. знаряддя праці; 5. будівля та його частини; 6. одяг і взуття; 7. прикраси і догляд за красою; 8. харчування; 9. тваринництво; 10. рослини, землеробство; 11. виробництво деревини; 12. виноробне господарство; 13. мисливство та рибальство; 14. природа; 15. транспортні засоби; 16. державне і суспільне життя; державне управління; 17. військові терміни; 18. культура, школа; 19. торгівля; 20. одиниці виміру; 21. тютюнові виробы; 22. розвага та ігри; 23. хвороба, лікування, смерть; 24. релігія, забобони та звички; 25. прокляття; 26. інше.

Петро Лизанець пропонує дещо відмінну тематичну класифікацію гунгаризмів. На його думку, Шандор Мокань неправильно класифікує слова за тематикою [Лизанець 1976: 90]. Вважає, що деякі тематичні групи дуже широкі, наприклад 16 (державне та суспільне життя; державне управління); а деякі тематичні групи, наприклад 21 (тютюнові виробы), та 25 (прокляття) занадто вузькі [Лизанець 1976: 90]. П. Лизанець рекомендує поєднання таких тематичних груп: сімейні відносини; місце проживання; будинок і його частини; одяг та взуття; прикраси і догляд за красою; харчування – можна узагальнити в одну спільну групу – спосіб життя.

Василь Орос у селі Стеблівка досліджував слова іншомовного походження. Досліджені слова відніс до 11 тематичних груп: 1. лексика господарства і домогосподарства; 2. територія, місце проживання, знаряддя праці; 3. одяг і прикраси; 4. харчування, місце для харчування, напої; 5. флора і фауна; 6. професії; 7. державна та

військова лексика; 8. транспортні засоби; 9. дії та процеси; 10. властивості людини; 11. інші частини мови [Орос 1997: 27–35].

Петро Лизанець запропонував класифікацію, яка набагато докладніша, в ній представлено 29 тематичних груп. Її мета – виділити найбільші групи слів угорських запозичень у закарпатських українських говорах [Лизанець 1970: 94]. До кожної тематичної групи вказано відсоток слів, які відносяться до даної групи.

1 таблиця. Тематична класифікація гунгаризмів у закарпатських українських говорах [Лизанець 1976: 106].

Тематична група	Кількість слів	%
1. Спосіб життя	500	22,9%
2. Характеристики людини, властивості. Найпоширеніші дії людини.	185	8,5%
3. Способи зв'язку. Транспорт.	160	4,8%
4. Сільське господарство	105	4,8%
5. Тютюнові вироби	70	3,2%
6. Природні явища. Топографія, гідрографія	60	2,8%
7. Терміни виробництва	95	4,4%
8. Народна метеорологія	40	1,8%
9. Торгівля	60	2,8%
10. Фінанси	40	1,8%
11. Правосуддя	55	2,5%
12. Лексика суспільно-політичного життя	85	3,9%
13. Школа, освіта és офісні аксесуари	40	1,8%
14. Спорт та різні ігри	55	2,5%
15. Лексика військова	70	3,2%
16. Лексика здоров'я	60	2,8%
17. Лексика народної поезії	15	0,7%
18. Релігія, забобони, та звички	40	1,8%
19. Спів, музика, танці	30	1,4%
20. Флора	80	3,6%
21. Виробництво винограду	45	2,1%
22. Садівництво	60	2,8%

23. Лісове господарство та деревини	20	0,9%
24. Фауна	95	4,4%
25. Властивості тварини	30	1,4%
26. Мисливство	10	0,5%
27. Рибацтво	15	0,7%
28. Прислівники	35	1,6%
29. Допоміжні слова	25	1,1%
	Загалом: 2180	

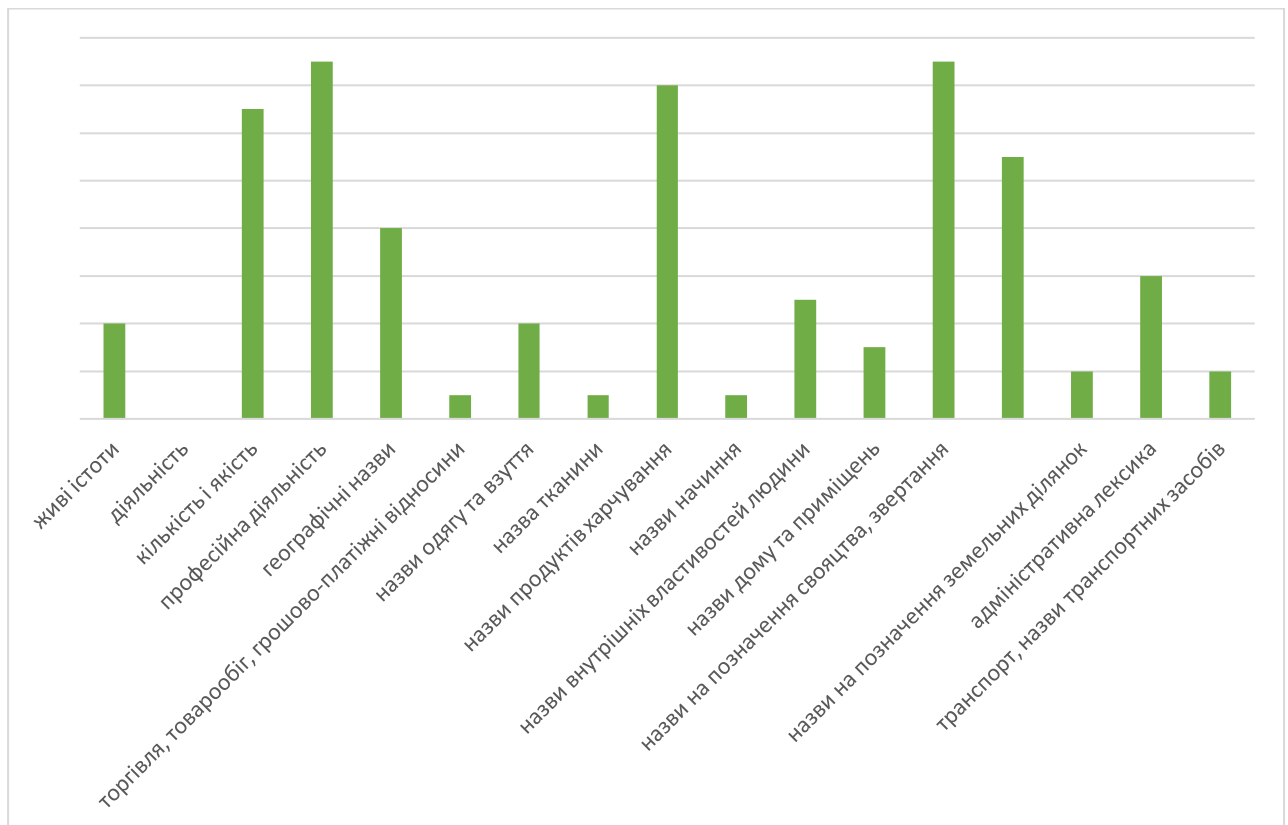
Основні тематичні групи розділив на різні підгрупи. До прикладу, тематична група «спосіб життя» поділяється на 14 підгруп: 1. будинок, його частини і прибудови; 2. прикраси кімнат, меблі та інші предмети побуту; 3. освітлення, піч, плита, 4. одяг; 5. тканина; 6. прикраси, тканини, одяг та плаття; 7. косметичні засоби; 8. взуття; 9. посуд; 10. їжа та її приготування; 11. печиво, різні кондитерські вироби та їх приготування; 12. напої та їх приготування; 13. родина, сімейні стосунки; 14. місяці [Лизанець 1970: 92–95]. Аналіз лексики писемних пам'яток теж дає цікаві результати. Тематична класифікація гунгаризмів у писемних пам'ятках XVI–XVIII століть виконав Ласло Деже [Дже 1961: 139–152, Dezső 1989: 42–48]. Досліджені слова він відніс до п'яти основних тематичних груп: 1. феодално-селянське господарство; 2. державна організація та соціальний порядок; 3. промисловість, професії; 4. спосіб життя; 5. абстрактні поняття. Дослідник дійшов висновку, що найбільша кількість угорських запозичень у писемних пам'ятках відносяться до тематичної групи «спосіб життя». Лексику, яка відноситься до цієї групи поділив на підгрупи: одяг; лексика, пов'язана з житлом та меблями; кухонне начиння, назва страв; розвага; стан здоров'я [Dezső 1989: 47–48].

Функціонування гунгаризмів у мові художньої літератури досліджував частково Петро Лизанець [Лизанець 1965: 51–55]. Він виконав аналіз творів закарпатського письменника Олександра Духновича. Виявлені угорські запозичення відніс до п'яти тематичних груп: 1. сільський спосіб життя; 2. феодално-економічна система та сільське господарство; 3. фізичні та психічні властивості, зовнішній вигляд людини; 4. військова служба; 5. флора і фауна. Лизанець зауважив, що О. Духнович використовує гунгаризми у творах, які написані народною мовою, а в творах, написаних літературною мовою, намагається уникати використання угорських запозичень [Лизанець 1965: 55].

Дослідження науковців свідчить про те, що угорські лексичні запозичення зустрічаються в усіх тематичних групах лексики закарпатських українських говорів. Найбільше їх зафіксовано у тематичній групі «повсякденне життя».

Далі ми розглядаємо тематичну класифікацію зібраних нами запозичених слів. Отриманий результат ми ілюструємо за допомогою діаграми, оскільки вона дозволяє нам бачити дані набагато точніше. Елементи запозичень, що відповідають 16 різним тема, тематичним групам, використовуються у творах закарпатських письменників. До деяких тематичних груп відноситься чимало запозичених лексем, однак є й такі, що містять лише один термін.

Діаграма 2

У мові творів запозичені слова, що використовуються при діалогах, у повсякденному житті, можна назвати найбільш домінуючими. Вони з'являються у більшій кількості, що ми використовуємо у повсякденному житті, і є неодмінним виразом повсякденного життя. Однак існують також терміни, які замінюють слова, що вживаються дуже рідко.

- назви одягу та взуття:

боканч ‘черевики’ ім. < уг. *bakancs* ‘т.с.’

будюгови ‘труси’ ім. < уг. *bugyi* ‘т.с.’

калапи ‘шляпа’ ім. < уг. *kalap* ‘т.с.’

чіжми ‘чоботи’ ім. < уг. *csizmai* ‘т.с.’

Назви одягу в творах зустрічаються невеликій кількості, насправді можна сказати, що це одна з тем, в якій з’являється найменше запозичень.

- назва тканини:

баршонь ‘оксамит’ прикм. < уг. *bársony* ‘т.с.’

Якщо ми розглянемо назву, то побачимо, наскільки мінімальним він є у творах, і насправді він є поширений не лише у творах, а й в мовленні мешканців. Петро Мідянка єдиний, хто вживає це слово у своїх поезіях.

назви продуктів харчування:

барацки ‘абрикос’ ім. < уг. *barack* ‘т.с.’

крумплі ‘картопля’ ім. < уг. *krumpli* ‘т.с.’

левеш ‘суп’ ім. < уг. *leves* ‘т.с.’

лекваровий ‘з повидлом’ прикм. < уг. *lekváros* ‘т.с.’

мушт ‘виноградний сік’ ім. < уг. *must* ‘т.с.’

паленки ‘самогонка’ ім. < уг. *pálinka* ‘т.с.’

парадичка ‘помідори’ ім. < уг. *paradicsom* ‘т.с.’

пасолі ‘квасоля’ ім. < уг. *paszuly* ‘т.с.’

ратота ‘ячня’ ім. < уг. *rántotta* ‘т.с.’

тенгериця ‘кукурудза’ ім. < уг. *kukorica/nyelvjárás: tengeri* ‘т.с.’

фанк ‘пончик’ ім. < уг. *fánk* ‘т.с.’

шалата ‘салат’ ім. < уг. *saláta* ‘т.с.’

шойт ‘сир’ ім. < уг. *sajt* ‘т.с.’

шутемень ‘пиріг’ ім. < уг. *sütemény* ‘т.с.’

яфини ‘чорниця’ ім. < уг. *áfonya* ‘т.с.’

Назви їжі та напоїв також запозичені з угорської мови на закарпатську, і що цікавіше, це те, що не лише стандартні угорські терміни використовуються носіями української мови на Закарпатті, а й діалектні елементи. У цьому випадку поняття "квасоля" охоплюється номеном "пасоля". <уг. *paszuly* ‘т.с.’, який присутній як діалектний елемент в угорській мові, але також з’являється в українській мові.

- тютюнові вироби:

цигаретлик ‘сигарети’ ім. < уг. *cigaretta* ‘т.с.’

У цій темі є лише один запозичений елемент.

- назви начиння:

погар ‘стакан’ ім. < уг. *pohár* ‘т.с.’

Крім того, жодна інша фраза, що використовується для посуду, не зустрічалася у творах поетів. І слово *стакан* зустрічається у дуже великих кількостях у творах, завжди в якомусь реченні чи контексті пов’язаному з алкоголем.

- назви внутрішніх властивостей людини:

гунцут ‘пустотловий’ прикм. < уг. *huncut* ‘т.с.’

сегін ‘бідний’ прикм. < уг. *szegény* ‘т.с.’

сигінъашний ‘нещасний’ прикм. < уг. *szegény* ‘т.с.’

кедвешна ‘приємний’ прикм. < уг. *kedves* ‘т.с.’

несеренчливий ‘нещасний’ прикм. < уг. *szerecsétlen* ‘т.с.’

Щоб назвати внутрішню якість людей, у творах були присутні 5 різних елементів запозичень.

- назви дому та приміщень:

паркан ‘підвіконня ім. < уг. *párkány* ‘т.с.’

под ‘мансарда’ ім. < уг. *padlás* ‘т.с.’

капура ‘ворота’ ім. < уг. *kapu* ‘т.с.’

салаши ‘розміщення’ ім. < уг. *szállás* ‘т.с.’

Є порівняно мало елементів запозичень, які стосувались би будинку та його структури. Загалом у творах зафіксовано 4 запозичені слова, і їх також мінімальна кількість. Їх повторювали не так часто, як, скажімо, термін келих або коньяк.

- назви на позначення свояцтва, звертання:

Андраш ‘Андрій’ ім. < уг. *András* ‘т.с.’

андьол ‘ангел’ ім. < уг. *angyal* ‘т.с.’
бачі ‘дядя’ ім. < уг. *bácsi* ‘т.с.’
бачіко ‘дядько’ ім. < уг. *bácsika* ‘т.с.’
гарпія ‘люта жінка’ ім. < уг. *hárpia* ‘т.с.’
гатмег ‘ну ще’ фраз. < уг. *Hát még* ‘т.с.’
Ейзуш Крістус! ‘Ісус Христос!’ фраз. < уг. *Jézus Krisztus!* ‘т.с.’
кішоссань ‘панна’ ім. < уг. *kisasszony* ‘т.с.’
легін ‘холостяк’ ім. < уг. *legény*
легінство ‘екіпаж’ ім. < уг. *legény* ‘, itt ’legénység’ т.с.’
неволяшний ‘хуліган’ ім. < уг. *nyavalyás* ‘т.с.’
нийно ‘тітка’ ім. < уг. *nénje* ‘т.с.’
пайташ ‘товариш’ ім. < уг. *pajtás* ‘т.с.’
Тешік порончолні ‘будь ласка’ фраз. < уг. *rendes* ‘т.с.’
Фрасова каріка ‘чортове коло’ фраз. < уг. *frászkarika* ‘т.с.’
цімбора ‘товариш’ ім. < уг. *cimbora* ‘т.с.’

Різні інші звертання значною мірою фігурують у творах закарпатських письменників. Є також терміни, які запозичені в декількох формах. Прикладами є бачі ‘дядько’ < уг. *bácsi* ‘т.с.’ і *бачіко* ‘дядько’. Тож поети використовують певні слова, вживаючи літературну мову, а також у мовленнєвих ситуаціях, залежно від ситуації чи контексту.

- назви предметів побуту:

гатижак ‘рюкзак’ ім. < уг. *hátizsák* ‘т.с.’
гатикошар ‘hátizsák’ ім. < уг. *hátikosár* ‘т.с.’
дуда ‘ріг’ ім. < уг. *duda* ‘т.с.’
кленач ‘молоток’ ім. < уг. *kalapács* ‘т.с.’
кошар ‘кошик’ ім. < уг. *kosár* ‘т.с.’
лавор ‘тазик’ ім. < уг. *lavor* ‘т.с.’
лампаш ‘ліхтар’ ім. < уг. *lámpás* ‘т.с.’
лобда ‘м’яч’ ім. < уг. *labda* ‘т.с.’
луйтра ‘сходи’ ім. < уг. *létra* ‘т.с.’
серсам ‘інструмент’ ім. < уг. *szerszám* ‘т.с.’
тинта ‘чорнило’ ім. < уг. *tinta* ‘т.с.’

фийк ‘гальмо’ ім. < уг. *fék* ‘т.с.’

церузки ‘олівці’ ім. < уг. *ceruza* ‘т.с.’

шпарга ‘мотузка’ ім. < уг. *kötél* ‘т.с.’

Запозичення також з’являються між різними предметами побуту. Оскільки мова живе у варіантах, і певні терміни в більшій кількості використовуються в одному населеному пункті, 1 слово також по-різному запозичене у творах. Слово гатижак ‘рюкзак’ ім. < уг. рюкзак ‘т.с.’ і гатикошар ‘рюкзак’ ім. < уг. терміни «р.к.» рюкзака використовують два різні поети. У той час як перше фігурує у творах Мідянки, друге - у творах Кешелі. Тож доцільно зауважити, що різні версії угорської мови фігурують у вживанні української мови, в тому числі в закарпатській літературі. Мало того, що одна мова запозичує стандартні елементи та різні діалектні елементи у іншої, а й кілька версій певного слова.

- назви на позначення земельних ділянок:

каполна ‘каплиця’ ім. < уг. *kápolna* ‘т.с.’

керт ‘огород’ ім. < уг. *kert* ‘т.с.’

коргаз ‘лікарня’ ім. < уг. *kórház* ‘т.с.’

утцо ‘вулиця’ ім. < уг. *utca* ‘ua.’

У цій темі з’явилися дуже різні терміни, назви дуже різних місць. Це цікаво, оскільки в цій категорії вживаються всі терміни, як і в угорській.

- адміністративна лексика:

вариш ‘город’ ім. < уг. *város* ‘т.с.’

варош ‘місто’ ім. < уг. *város* ‘т.с.’

готари ‘кордон’ ім. < уг. *határ* ‘т.с.’

олтар ‘вівтар’, itt ‘oltári’ ім. < уг. *oltár* ‘т.с.’

орсагу ‘країна’ ім. < уг. *ország* ‘т.с.’

Сигет ‘острів’ ім. < уг. *sziget* ‘т.с.’

теметів ‘кладбище’ ім. < уг. *temető* ‘т.с.’

Є тема, у якій запозичене слово з угорської мови не є змінене. Оскільки в українській мові немає звуків: -o, -ó, -ö, -ő, -ú, -ű, -í, вони зазвичай замінюються якимось іншим звуком в українській мові.

- транспорт, назви транспортних засобів:

бусь 'автобус' ім. < уг. *gazda* 'т.с.'

кочі 'камета' ім. < уг. *kocsi* 'т.с.'

мотори 'мотоцикл' ім. < уг. *motor* 'т.с.'

У тематичній групі «транспортні засоби» не так багато термінів, але важливо згадати, що є 3 абсолютно різних терміни. Серед них є більш сучасний транспортний засіб ХХІ століття. Запозичення терміна *motor* цікаво з'являється в множині в українській мові, можливо, ще й тому, що термін із знаком множини звучить краще.

- торгівля, товарообіг, грошово-платіжні відносини:

кельтшег 'вартість' ім. < уг. *költség* 'т.с.'

У цій темі є лише один термін, і можна помітити, що звуки, які присутні в угорській мові, не замінюються.

- географічні назви:

Епер'єш 'Пряшів' ім. < уг. *Eperjes* 'т.с.'

Керекгедь 'Округла' ім. < уг. *Kerekhegy* 'т.с.'

Мадярщина 'Угорщина' ім. < уг. *Mafyarország* 'т.с.'

Надь-Аг 'ріка' ім. < уг. *Nagy-Ág* 'т.с.'

Надьмужоль 'Мужієво' ім. < уг. *Nagyuzsaly* 'т.с.'

Унгвар 'Ужгород' ім. < уг. *saláta* 'т.с.'

Географічні назви включають цікаві запозичення. Письменники обрали та використали у своїх творах угорський еквівалент, оскільки це ускладнювало роботу читача. Якщо людина, яка не розуміє угорської мови, читає це, вона навіть не знатиме про географічне розташування даних подій.

- професійна діяльність:

водас ‘мисливець’ ім. < уг. *vadász* ‘т.с.’
гентеш ‘різник’ ім. < уг. *hentes* ‘т.с.’
газда ‘фермер’ ім. < уг. *gazda* ‘т.с.’
ішпан ‘намісник голови комітату’ ім. < уг. *ispán* ‘т.с.’
кантор ‘дяк’ ім. < уг. *kántor* ‘т.с.’
ковдош ‘жебрак’ ім. < уг. *koldus* ‘т.с.’
кочіш ‘візок’ ім. < уг. *kocsis* ‘т.с.’
нямеш ‘дворянин’ ім. < уг. *nemes* ‘т.с.’
пастир ‘децилітр’ ім. < уг. *pásztor*, itt ‘lekipásztor’ т.с.’
поп ‘священник’ ім. < уг. *pap* ‘т.с.’
раб ‘в’язень’ ім. < уг. *rab* ‘т.с.’
сокач ‘кухар’ ім. < уг. *szakács* ‘т.с.’
тромбіташ ‘трубач’ ім. < уг. *trombitás* ‘т.с.’
фештемювеш ‘живописець’ ім. < уг. *festőművész* ‘т.с.’
челядник ‘покоївка’ ім. < уг. *cseléd* ‘т.с.’

Назви різних ремесел також у великій кількості фігурують у роботах. Це не тільки ремесла, характерні для 21 століття, а й різні історичні посади, звання, заняття. Тут можна перерахувати дуже широкі та різноманітні запозичення з усіх верств суспільства.

кількість і якість:

бідеш ‘поганий’, itt ‘rossz’ прикм. < уг. *büdös* ‘т.с.’
варошські ‘міські’ прикм. < уг. *városi* ‘т.с.’
горопашні ‘маленький’ числ. < уг. *harapásnyi* ‘т.с.’
дарабчик ‘шматочок’ числ. < уг. *darab* ‘т.с.’
деца ‘децилітр’ ім. < уг. *decí* ‘т.с.’
дижма ‘десятина’ ім. < уг. *dézsma* ‘т.с.’
дупло ‘подвійний’ числ. < уг. *dupla* ‘т.с.’
ерделівська ‘Трансільванський’ прикм. < уг. *erdélyi* ‘т.с.’
ідиш ‘старий’ прикм. < уг. *idős* ‘т.с.’
марадик ‘залишок’ ім. < уг. *maradék* ‘т.с.’
мінден ‘все’ ім. < уг. *minden* ‘т.с.’
норончова ‘оранжева’ прикм. < уг. *narancssárga* ‘т.с.’

оронь ‘золота’ прикм. < уг. *aranyos* ‘т.с.’
пештянський ‘Будапештський’ ім. < уг. *pesti* ‘т.с.’
рендеш ‘нормальний’ прикм. < уг. *rendes* ‘т.с.’
файтові ‘сортові’ прикм. < уг. *fajtájú* ‘т.с.’
чінош ‘гарненька’ прикм. < уг. *csinos* ‘т.с.’
шуга ‘ніколи’ присл. < уг. *soha* ‘т.с.’

Тема якості та кількості – одна з тем, за якою можна класифікувати більшість запозичених позицій. Ці терміни дуже різноманітні, використовуються в різних життєвих ситуаціях. Деякі з них складаються з географічних назв, і за допомогою них ми можемо з’ясувати, про кого та що йдеться і де знаходиться. Наприклад, двома запозиченими словами, що використовуються для прикметників Будапешт та Трансільванія, є ерделівська ‘трансільванський’ < уг. *erdélyi* ‘т.с.’, пештянський ‘будапештський’ ім. < уг. *pesti* ‘т.с.’.

- діяльність:

вандрувати ‘блукати’ дієсл. < уг. *vándorolni* ‘т.с.’
копати ‘мотикувати’ дієсл. < уг. *kapálni* ‘т.с.’
фурчати ‘дивуватися’ дієсл. < уг. *furcsállni* ‘т.с.’
хоснувати ‘використати’ дієсл. < уг. *használni* ‘т.с.’
чота ‘битва’ ім. < уг. *csata* ‘т.с.’

живі істоти:

марга ‘худоба’ ім. < уг. *marha* ‘т.с.’
маржина ‘велика рогата худоба’ ім. < уг. *szarvasmarha* ‘т.с.’
мачка ‘кіт’ ім. < уг. *macska* ‘т.с.’
рожа ‘троянда’ ім. < уг. *rózsa* ‘т.с.’
чіков ‘кольт’ ім. < уг. *csikó* ‘т.с.’

Назви рослин і тварин містять лише 5 запозичених слів. Тут також виникає ситуація, що угорський термін також використовується в різних формах в українській мові: в даному випадку це купівля худоби.

- інші:

вадь ‘або’ ім. < уг. *vagy* ‘т.с.’

мусай ‘повинен’ прикм. < уг. *muszáj*‘ т.с.’

педиг ‘але’ спол. < уг. *pedig*‘ т.с.’

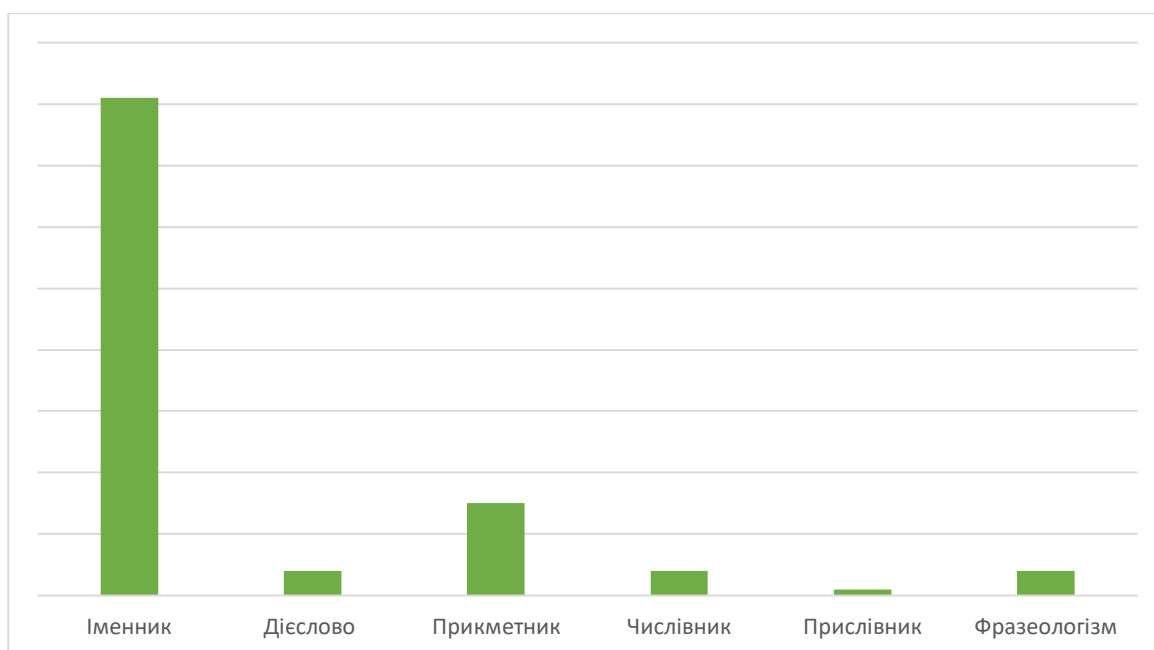
понт ‘пункт’ ім. < уг. *pont*‘ т.с.’

В іншій темі ми перерахували запозичення, які насправді не входять до іншої категорії. Ці слова допомагають структурі речень, вони відіграють сполучувальну, пояснювальну та уточнювальну роль. Включений сюди елемент запозичення використовується в тій же формі, що і в угорській мові.

7.2. Класифікація слів за частинами мови

Ми згрупували лексеми за частиномовною приналежністю, щоб отримати уявлення про те, слова яких частин мови домінують мові творів.

Діаграма 3

- Іменник

Андраш ‘Андрій’ ім. < уг. *András*‘ т.с.’

андьол ‘ангел’ ім. < уг. *angyal*‘ т.с.’

барацки ‘абрикос’ ім. < уг. *barack* ‘т.с.’

бачі ‘дядя’ ім. < уг. *bácsi* ‘т.с.’

бачіко ‘дядько’ ім. < уг. *bácsika*‘ т.с.’

боканч ‘черевики’ ім. < уг. *bakancs* ‘т.с.’
будюгови ‘труси’ ім. < уг. *bugyi* ‘т.с.’
бусь ‘автобус’ ім. < уг. *busz* ‘т.с.’
вариш ‘город’ ім. < уг. *város* ‘т.с.’
варош ‘місто’ ім. < уг. *város* ‘т.с.’
водас ‘мисливець’ ім. < уг. *vadász* ‘т.с.’
газда ‘фермер’ ім. < уг. *gazda* ‘т.с.’
гатижак ‘рюкзак’ ім. < уг. *hátizsák* ‘т.с.’
гатикошар ‘hátizsák’ ім. < уг. *gazda* ‘т.с.’
гентеш ‘різник’ ім. < уг. *hentes* ‘т.с.’
готари ‘кордон’ ім. < уг. *határ* ‘т.с.’
дуда ‘ріг’ ім. < уг. *duda* ‘т.с.’
Епер’єш ‘Пряшів’ ім. < уг. *Eperjes* ‘т.с.’
ішпан ‘намісник голови комітату’ ім. < уг. *ispán* ‘т.с.’
калапи ‘шляпа’ ім. < уг. *kalap* ‘т.с.’
кантор ‘дяк’ ім. < уг. *kántor* ‘т.с.’
каполна ‘каплиця’ ім. < уг. *kápolna* ‘т.с.’
капура ‘ворота’ ім. < уг. *kapu* ‘т.с.’
керт ‘огород’ ім. < уг. *kert* ‘т.с.’
Керекгедь ‘Округла’ ім. < уг. *Kerekhegy* ‘т.с.’
кельтшег ‘вартість’ ім. < уг. *költség* ‘т.с.’
кішоссань ‘панна’ ім. < уг. *kisasszony* ‘т.с.’
клепач ‘молоток’ ім. < уг. *kalapács* ‘т.с.’
коргаз ‘лікарня’ ім. < уг. *kórház* ‘т.с.’
кочі ‘карета’ ім. < уг. *kocsi* ‘т.с.’
кочіш ‘візок’ ім. < уг. *kocsis* ‘т.с.’
ковдош ‘жебрак’ ім. < уг. *koldus* ‘т.с.’
кошар ‘кошик’ ім. < уг. *kosár* ‘т.с.’
крумплі ‘картопля’ ім. < уг. *krumpli* ‘т.с.’
лавор ‘тазик’ ім. < уг. *lavor* ‘т.с.’
лампаш ‘ліхтар’ ім. < уг. *lámpás* ‘т.с.’
левеш ‘суп’ ім. < уг. *leves* ‘т.с.’
легін ‘холостяк’ ім. < уг. *legény* ‘т.с.’
легінство ‘екіпаж’ ім. < уг. *legény*, itt ‘legénység’ т.с.’

лобда ‘м’яч’ ім. < уг. *Labda* ‘т.с.’
луйтра ‘сходи’ ім. < уг. *létra* ‘т.с.’
Мадярщина ‘Угорщина’ ім. < уг. *Mafyarország* ‘т.с.’
марадик ‘залишок’ ім. < уг. *maradék* ‘т.с.’
марга ‘худоба’ ім. < уг. *marha* ‘т.с.’
маржина ‘велика рогата худоба’ ім. < уг. *szarvasmarha* ‘т.с.’
мачка ‘кіт’ ім. < уг. *macska* ‘т.с.’
мінден ‘все’ ім. < уг. *minden* ‘т.с.’
мотори ‘мотоцикл’ ім. < уг. *motor* ‘т.с.’
мушт ‘виноградний сік’ ім. < уг. *must* ‘т.с.’
Надь-Аг ‘ріка’ ім. < уг. *Nagy-Ág* ‘т.с.’
Надьмужоль ‘Мужієво’ ім. < уг. *Nagymuzsaly* ‘т.с.’
нийно ‘тітка’ ім. < уг. *nénje* ‘т.с.’
нямеш ‘дворянин’ ім. < уг. *nemes* ‘т.с.’
олтар ‘вівтар’, itt ‘oltári’ ім. < уг. *oltár* ‘т.с.’
орсагу ‘країна’ ім. < уг. *ország* ‘т.с.’
пайташ ‘товариш’ ім. < уг. *pajtás* ‘т.с.’
паленки ‘самогонка’ ім. < уг. *pálinka* ‘т.с.’
парадичка ‘помідори’ ім. < уг. *paradicsom* ‘т.с.’
паркан ‘підвіконня’ ім. < уг. *párkány* ‘т.с.’
пасолі ‘квасоля’ ім. < уг. *paszuly* ‘т.с.’
пастир ‘децилітр’ ім. < уг. *pásztor*, itt ‘lelkipásztor’ т.с.
погар ‘стакан’ ім. < уг. *pohár* ‘т.с.’
под ‘мансарда’ ім. < уг. *padlás* ‘т.с.’
понт ‘пункт’ ім. < уг. *pont* ‘т.с.’
поп ‘священник’ ім. < уг. *pap* ‘т.с.’
раб ‘в’язень’ ім. < уг. *rab* ‘т.с.’
ратота ‘ячня’ ім. < уг. *rántotta* ‘т.с.’
рожа ‘троянда’ ім. < уг. *rózsa* ‘т.с.’
салаши ‘розміщення’ ім. < уг. *szállás* ‘т.с.’
серсам ‘інструмент’ ім. < уг. *szerszám* ‘т.с.’
Сигет ‘острів’ ім. < уг. *sziget* ‘т.с.’
сокач ‘кухар’ ім. < уг. *szakács* ‘т.с.’
теметів ‘кладбище’ ім. < уг. *temető* ‘т.с.’

тенгериця ‘кукурудза’ ім. < уг. *kukorica/nyelvjárás: tengeri* ‘т.с.’
тинга ‘чорнило’ ім. < уг. *tinta* ‘т.с.’
тромбіташ ‘трубач’ ім. < уг. *trombitás* ‘т.с.’
Унгвар ‘Ужгород’ ім. < уг. *Ungvár* ‘т.с.’
утцо ‘вулиця’ ім. < уг. *utca* ‘т.с.’
фанк ‘пончик’ ім. < уг. *fánk* ‘т.с.’
фештемювеш ‘живописець’ ім. < уг. *festőművész* ‘т.с.’
фийк ‘гальмо’ ім. < уг. *fék* ‘т.с.’
церузки ‘олівці’ ім. < уг. *ceruza* ‘т.с.’
цигаретлик ‘сигарети’ ім. < уг. *cigaretta* ‘т.с.’
цімбора ‘товариш’ ім. < уг. *cimbora* ‘т.с.’
челядник ‘покоївка’ ім. < уг. *cseléd* ‘т.с.’
чіжми ‘чоботи’ ім. < уг. *csizma* ‘т.с.’
чіков ‘кольт’ ім. < уг. *csikó* ‘т.с.’
чота ‘битва’ ім. < уг. *csata* ‘т.с.’
шалата ‘салат’ ім. < уг. *saláta* ‘т.с.’
шойт ‘сир’ ім. < уг. *sajt* ‘т.с.’
шпарга ‘мотузка’ ім. < уг. *kötél* ‘т.с.’
шутемень ‘пиріг’ ім. < уг. *sütemény* ‘т.с.’
яфини ‘чорниця’ ім. < уг. *áfonya* ‘т.с.’

Якщо ми спостерігаємо за наведеною нижче схемою, то бачимо, що іменники у переважній більшості присутні у творчості трьох закарпатських письменників. До іменників належать як загальні імена, так і власні. З 154 елементів запозичень 96 іменників. Іменники усіх тематичних груп фігурують у творах поетів кілька разів. Якщо ми спостерігаємо, які з лексем найчастіше використовуються у творах, ми можемо назвати слова, що належать до категорії іменників. Наприклад, *погар* ‘стакан’ ім. < уг. *rohár* ‘т.с.’ та *паленка* ‘самогонка’ ім. < уг. *pálinka* ‘т.с.’ – це ті, що найчастіше з’являються у творах усіх трьох поетів. Антропонім *Андраш* ‘Андрій’ ім. < уг. *András* ‘т.с.’ також з’являється в угорській мові у творі Мідянки.

- Дієслово

вандрувати ‘блукати’ дієсл. < уг. *vándorolni* ‘т.с.’

копати ‘мотикувати’ дієсл. < уг. *kapálni* ‘ т.с.’
фурчати ‘дивуватися’ дієсл. < уг. *furcsállni* ‘ т.с.’
хоснувати ‘використати’ дієсл. < уг. *használni* ‘ т.с.’

В аналізованих нами творах дієслова зустрічаються у незначній кількості.

- Прикметник

баршонь ‘оксамит’ прикм. < уг. *bársony* ‘ т.с.’
бідеш ‘поганий’, *itt ’rossz*’ прикм. < уг. *büdös* ‘ т.с.’
варошський ‘міський’ прикм. < уг. *városi* ‘ т.с.’
гарпія ‘люта жінка’ прикм. < уг. *hárpia* ‘ т.с.’
гунцут ‘пустотловий’ прикм. < уг. *huncut* ‘ т.с.’
ерделівська ‘Трансільванський’ прикм. < уг. *erdélyi* ‘ т.с.’
ідиш ‘старий’ прикм. < уг. *idős* ‘ т.с.’
кедвешна ‘приємний’ прикм. < уг. *kedves* ‘ т.с.’
лекваровий ‘з повідлом’ прикм. < уг. *lekváros* ‘ т.с.’
неволяшний ‘хуліган’ прикм. < уг. *nyavalyás* ‘ т.с.’
несеренчливий ‘нещасний’ прикм. < уг. *szerecsétlen* ‘ т.с.’
норончова ‘оранжева’ прикм. < уг. *narancssárga* ‘ т.с.’
оронь ‘золота’ прикм. < уг. *aranyos* ‘ т.с.’
пештянський ‘Будапештський’ прикм. < уг. *pesti* ‘ т.с.’
рендеш ‘нормальний’ прикм. < уг. *rendes* ‘ т.с.’
сегін ‘бідний’ прикм. < уг. *szegény* ‘ т.с.’
сигіньяшний ‘нещасний’ прикм. < уг. *szegény* ‘ т.с.’
файтові ‘сортові’ прикм. < уг. *fajtájú* ‘ т.с.’
чінош ‘гарненька’ прикм. < уг. *csinos* ‘ т.с.’

Спостерігаючи за прикметниками, ми можемо побачити, що вони з’являються у творах у досить великій кількості. До групи прикметників входить другий за поширеністю елемент запозичення після іменників. Запозичені прикметники можна розділити на дві великі групи: деякі, які перекладались українською мовою, та інші, які стали українськими. Як і дієслова, вони наділені певними зворотами, за допомогою яких вони навіть можуть відповідати українській лексемі, і це навіть не створює такого чужого, віддаленого ефекту, коли читається в українському контексті.

З іншого боку, лексеми, які збігаються з угорськими відповідниками, вже мають дещо чужомовний відтінок, особливо коли описуються, пов'язані з певним контекстом.

І що ще цікавіше ще більше, це те, що прикметник *бідний* також запозичений українській мові у двох різних формах. Зрештою, обидва варіанти Кешеля вживає у своїх різних роботах. Один з варіантів зустрічається без афіксів: *segin* 'бідний' <уг. *szegény* 'т.с.', тоді як інший варіант набув український суфікс *-н* та прикметникове закінчення *-ий* (звернімо увагу на джерело запозичення: уг. прикметник *szegényes* 'досить будний').

Отже, не лише різні ситуації спілкування, в яких нам потрібна комунікативна компетенція, дозволяють вирішити, в якій ситуації використовувати якийсь термін із нашого словесного репертуару, але він нам потрібен і в різних літературних творах. Зрештою, є робота, в якій є одна людина, і є така, в якій цей термін найбільше займає своє місце.

- Числівник

дарабчик 'шматочок' числ. < уг. *darab* 'т.с.'

деца 'децилітр' числ. < уг. *deci* 'т.с.'

дижма 'десятина' числ. < уг. *dézsma* 'т.с.'

дуплю 'подвійний' числ. < уг. *dupla* 'т.с.'

Цифри присутні в роботах у мінімальній пропорції і в основному використовуються як специфікація та міра різних продуктів харчування та напоїв. Є безпосередньо запозичені числівники, які не змінились при використанні іншою мовою. І є деякі, які зазнали мінімальних змін, але я думаю, навіть це викликає у них відчуття, ніби це елементи, запозичені з іншої мови.

- Прислівник

шуга 'ніколи' присл. < уг. *soha* 'т.с.'

- Сполучник

вадь 'або' ім. < уг. *vagy* 'т.с.'

педиг 'але' спол. < уг. *pedig* 'т.с.'

З прислівників та сполучників лише один або два елементи запозичені з угорської мови, а саме ніколи та лексеми. Ці два терміни насправді не українізовані, вони майже повністю з'являються у творах, оскільки ми їх використовуємо угорською мовою.

- Фразеологізм

гатмег 'ну ще' фраз. < уг. *hát még* 'т.с.'

Ейзуш Крістуш! 'Ісус Христос!' фраз. < уг. *Jézus Krisztus!* 'т.с.'

Тешік порончолні 'будь ласка' фраз. < уг. *tessék parancsolni* 'т.с.'

Фрасова каріка 'чортове коло' фраз. < уг. *frászkarika* 'т.с.'

Як бачимо, угорська форма повністю збережена. Автори, мабуть вважали, що фразеологізми матимуть особливе стилістичне забарвлення змісту твору. Фразеологізм *фрасова каріка* пристосовано до морфологічної системи мови-реципієнта: з'являється український суфікс *-ов* та закінчення *-а*.

Висновки

Досліджено вплив угорської мови на мову закарпатської української художньої. Нашою метою було отримати відповіді на запитання, задані на початку нашої роботи. Після ретельного дослідження та аналізу можемо відповісти на запитання:

- вплив угорської мови значною мірою присутній в українській мовній літературі Закарпаття. Завдяки постійному впливу угорської мови, багато позикових елементів переносяться до літератури у зв'язку з усіма сферами життя.

- Існують різні способи перекладу з однієї мови іншою. Є терміни, які незмінно переносяться з певної мови, в даному випадку з угорської на українську. Однак у дуже багатьох випадках слова зазнають певних змін. Серед запозичених слів елементами, що виражають дію та якість, є ті, що зазнають найбільшої частки фонетичних змін, так званого процесу українізації. Терміни, що використовуються в угорській мові, мають такі конотації, завдяки яким їх можна значно більше вбудувати в мову, що приймає, і вони також нагадують вже існуючі елементи.

- Для того, щоб іншомовна лексема була зрозумілою нам, у багатьох випадках це можна зробити, вивчивши контекст. У творах багато випадків, коли завдяки контексту носій української мови може зрозуміти слово, запозичене з угорської мови. Однак бувають також ситуації, коли з контексту невідомо, чи можна зрозуміти нове слово.

- Слова, запозичені з угорської мови, які присутні в українській літературі Закарпаття, іменники з'являються в найбільшій кількості. У цьому типі слів присутня дуже велика кількість слів, і можна сказати, що існують вирази з усіх сфер життя.

- Якщо ми спостерігаємо їх тематичний поділ стосовно запозичених слів, можна чітко сказати, що домінують слова, що стосуються повсякденного життя.

Надалі, у кінці нашого дослідження ми можемо підтвердити і спростувати висунуті мною гіпотези:

- Перша сформульована нами гіпотеза, згідно з якою найпоширеніші запозичені елементи найбільш присутні в літературних творах, не відповідає дійсності. Врешті-решт, у досліджених нами елементах були такі, що включали ряд менш поширених слів.

- Дійсно, елементи другої мови, що стосуються повсякденного життя, є тими, що мають найбільший вплив на закарпатські українські говори, і, отже, вони також домінують у закарпатській українській літературі.

- У творах з'явилося ряд запозичених слів, які ми не використовуємо в моєму мовному середовищі. Це також доводить, що різноманітність мови також варіюється залежно від області, причому для одного регіону характерно використання певних слів, тоді як для іншого регіону слово не відоме.

- На тлумачення тексту значний вплив мають різні елементи запозичень, їх безліч. Нам не було важко зрозуміти та інтерпретувати твори, оскільки, як угорськомовний житель Закарпаття, взаємне використання двох мов є близьким для нас. З іншого боку, якщо людина, яка є повністю українськомоною, прочитає твір цих авторів, цілком ймовірно, що незнання слів викличе у неї багато запитань.

Вважаємо, що поставлену мету досягти, отримали ряд цікавих результатів.

Список використаної літератури

- Анафієва Е., *Проблеми двомовності і багатомовності в умовах нової мовної ситуації. Наукові записки, серія: філологічні науки*. Збірник наукових праць; Кіровоградський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка; Випуск 89 (2) 2010, 135–139.
- Белей Лесь, *Петро Мідянка – лексикограф центральноєвропейської магії*. ЛітАкцент Рефлексії з приводу за 29.11.2011
- Барань Єлизавета, Лексичні гунгаризми у творах українських письменників Закарпаття. // *Українська мова* 2009, №2. 56–69.
- Барань Єлизавета, *Дослідження Шандора Моканя в галузі українського мовознавства*. Hungaro-Ruthenica VI. Szeged, 2012. 43–53.
- Барань Єлизавета, Еміль Балецький – дослідник закарпатських українських говорів (перший етап наукової діяльності). In: *Еміль Балецький – мовознавець, письменник, освітянин*. Збірник наукових робіт Міжнародного наукового семінару (Берегове, 23-24 травня 2019 року). Барань Є. (ред.). Берегове–Ужгород: ЗУІ ім. Ф. Ракоці II – ТОВ «РІК-У», 2020. Balezky Emil – nyelvész, költő, tanár. Tanulmánykötet. A Beregszászon 2019. május 23–24-én megrendezett Nemzetközi tudományos szemináriumon elhangzott előadások anyagai. Bárány Erzsébet (szerk.). Beregszász–Ungvár: II. RF KMF – „RIK-U” Kft, 2020. 21–40.
- Барань Є., Черничко С., „Дослідження українсько-угорських міжмовних контактів у Закарпатському угорському інституті ім. Ференца Ракоці”, II *Acta Beregsasiensis. A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola tudományos évkönyve* 2009. VIII. évfolyam, 1. kötet. 91–112.
- Барань Єлизавета, Ласло Деже – дослідник української діалектології. // *Studia Slavica Hungarica* 61/2 (2016). 387–396.
- Барань Єлизавета, Шандор Бонкало – дослідник української мови, діалектології та літератури. // *Studia Slavica Hungarica* 63/1 (2018). 9–18.
- Бедзір Наталія, *Поетичний код Петра Мідянки*.
<http://www.biblioteka.uz.ua/content/files/7/1.pdf> – дата звернення 14.04.2021.
- Бернадська Н., Пора заново відкрити Дмитра Кешелю / Н. Бернадська // Українська літературна газета. 2017. – 24 березня.

- Верещагин Е.М., Костомаров В.Г. *В поисках новых путей развития лингвострановедения: концепция речеповеденческих тактик* / Е.М. Верещагин, В.Г. Костомаров. – М.: Институт русского языка им. А.С. Пушкина, 1999. – 84
- Даниленко Лариса, *Макондо, атмена! Як і навіщо закарпатський поет Петро Мідянка створює власну версію української мови.*
<https://project.liga.net/projects/midyanka/> – дата звернення 14.04.2021.
- Дэже Л. *К вопросу о венгерских заимствованиях в закарпатских памятниках XVI–XVIII вв.* Budapest: // *Studia Slavica*, 1961. 139–176.
- Дмитро Кешеля, *Родаки. Роман-колаж.* Київ: Академія, 2016.
- Дмитро Кешеля, *Помилуй і прости : роман-покаяння.* Київ: Академія, 2017
- Дмитро Кешеля – Помилуй і прости : роман-покаяння [Електронний ресурс]: [сайт]. – Текст і граф. дані – Б. м., 2018. Режим доступу: <https://knygy.com.ua/index.php?productID=9789665805021> (дата звернення: 08.08.2020). – Назва з екрана.
- Исаев М. И., Этнолингвистические проблемы в СССР и на постсоветском пространстве. *Вопросы языкознания* Российская академия наук, Отделенные литературы и языка, «Наука» Москва – 2002. №6. ноябрь-декабрь, 101–117.
- Ладченко М. М., Особливості просодії українського речення у реалізації закарпатських українців. // *Українська мова на Закарпатті у минулому і сьогоодні Матеріали науково-практичної конференції* (Ужгород, 5–6 травня 1992 року), Ужгород 1992
- Лизанець П. М., *Діалектизми-мадяризми та їх стилістичні функції в романі М. І. Томчания „Жменяки”.* Тези доп. до XIX наук. конф. Серія мовознавча. Ужгород, 1965. 71–75
- Лизанец Петро, *Венгерско-украинские межъязыковые связи. Венгерские заимствования в украинских говорах Закарпатья.* Akadémiai Kiadó Budapest 1976. 90–106.
- Лизанец П. М., Украинсько–венгерские межъязыковые (междиалектные) связи. // *Hungarian Studies, a Journal of the International Association of Hungarian Studies* 3/1–2, Akadémiai Kiadó, Budapest 1987.
- Лизанець П. Мадяризм. // *Українська мова. Енциклопедія.* 2-е вид., змін. і доповн. Київ, 2004. 326.
- Любка Андрій, *Петро Мідянка: Екзотичний патріарх української поезії.*

<https://www.kolyba.org.ua/unikalne-zakarpatja/pismenniki-zakarpatja/2955-petro-midanka>
– дата звернення 13. 12. 2020.

Мідянка Петро Миколайович, *Марамороський розлом*, Ужгород: Карпати, 2011.

Мельник С., Черничко С., *Етнічне та мовне розмаїття України. Аналітичний огляд ситуації*. ПоліПрінт, Ужгород 2010.

Неборак Віктор, *Петро Мідянка, угророс Карпатороджений, або щн раз про ідентичність*.

http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/14473/Neborak_Petro_Midi_anka_uhroros_karpatorodzhenyi.pdf?sequence=1&isAllowed=y – дата звернення 08. 09. 2020.

Німчук В. В. *Закарпатський говір*. // Українська мова. Енциклопедія. 2-е вид., змін. і доповн. Київ, 2004. 189–191.

Пахомова С.М. *Бібліографічний показник. До 90-річчя від дня народження Павла Павловича Чучки*. Ужгород: Видавництво Олександри Гаркуші, 2018.

Потуремець Варвара Василівна, *Магічний реалізм творів Дмитра Кешелі*. Полтава, Інтелект-реліз Вип. 27, 2018.

Путрашик В., „Іншомовні запозичення в лексиці гірського рельєфу українських говорів Карпат”, *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Філологія. Випуск 18. 2008. 81–84.

Рошко Михайло, *Руйнування міфів про закарпатський діалект*.

<https://varosh.com.ua/dumky/66494/> – дата звернення 19.11.2019.

Станканинець Антон, *Мадяризми в українській мові на Закарпатті*. // *Рідна мова*. VI. 7–8. Варшава. 1938. 333–338.

Усаченко І. В., *Актуальні проблеми білінгвізму*.

<http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/107618/27-Usachenko.pdf?sequence=1>

Федорка М. Б., *Дмитро Кешеля: роман «Чим би не бавилися пани, лем би не було війни»*. / М. Б. Федорка // *Вивчаємо українську мову та літературу*. – 2016. – № 22-24. – С. 66-72

Хмелько Валерій *Лінгво-етнічна структура України: регіональні особливості й тенденції змін за роки незалежності*. *Наукові записки НаУКМА* 32. Соціологічні науки. 2004. 3–15.

Залізник Ганна – Масенко Лариса, *Мовна ситуація Києва: день сьогоднішній та прийдешній*. Київ: Виданичий дім „КМ Академія”, 2001.

- Bárányné Komári Erzsébet, A hungarizmusok fogalomkörü csoportosítása a kárpátaljai ruszin irodalomban. In: *Hungaro-Ruthenica V.* Szeged, 2011.
- Bartha Csilla, *A kétnyelvűség alapkérdései: Beszélők és közösségek.* Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1999.
- Beregszászi Anikó–Csernicskó István, *Nyelvválasztás: a nyelvek közötti „munkamegosztás”.* In: Csernicskó István szerk. *Megtart a szó,* MTA. Hodinka Antal Intézet, Budapest–Beregszász, 2010. 42–49, 103–106
- Csernicskó István, *A kárpátaljai magyarság és a kétnyelvűség (1945–1993).* In: Kassai Ilona szerk., *Kétnyelvűség és magyar nyelvhasználat,* MTA Nyelvtudományi Intézete, Budapest, 1995. 129–145.
- Csernicskó István, *Államok, nyelvek államnyelvek. Nyelvpolitika a mai Kárpátalja területén (1867–2010).* Gondolat Kiadó, Budapest, 2013.
- Csernicskó István szerk., *Megtart a szó. Hasznosítható ismeretek a kárpátaljai magyar nyelvhasználatról.* MTA Magyar Tudományosság Külföldön Elnöki Bizottság–Hodinka Antal Intézet, Budapest – Beregszász, 2010.
- Csernicskó I., Márku A. eds., *„Hiába repülsz te akárhová...” Segédkönyv a kárpátaljai magyar nyelvjárások tanulmányozásához.* PoliPrint, Ungvár, 2007.
- Csopey László, *Magyar szók a rutén nyelvben.* Nyelvtudományi Közlemények XVI: 270–294.
- Gazdag Vilmos, *A kárpátaljai magyar nyelvjárások orosz/ukrán kölcsönszavai.* In: Márku Anita–Hires László–Kornélia szerk. *Nyelvoktatás, kétnyelvűség, nyelvi tájkép.* Tanulmányok a Hodinka Antal Nyelvészeti Kutatóközpont kutatásaiból. Autdor-Shark, Ungvár, 2015.
- Gazdag Vilmos, *Szláv elemek a kárpátaljai Beregszászi járás magyar nyelvjárásaiban.* Doktori értekezés. Kézirat. Budapest, ELTE. 2017.
- Gazdag Vilmos, *Segédkönyv a szláv–magyar nyelvi kapcsolatok tanulmányozásához.* RIK-U Kiadó, Ukrajna, 2018.
- Gazdag Vilmos, *Szláv elemek a kárpátaljai Beregszászi járás magyar nyelvjárásaiban.* Monográfia. Termini Egyesület, Törökbálint, 2021
- Grosjean, François, *Another View of Bilingualism,* In: R. J. Harris eds., *Cognitive Processing in Bilinguals,* Elsevier Science Publications, Amsterdam, 1992.
- Karmacs Zoltán, *Kétnyelvűség és nyelvsajátítás.* PoliPrint, Ungvár, 2007.
- Krajnik Ildikó, *Igazolás, szprávká vagy dovidka? Orosz és ukrán kölcsönszavak szociolingvisztikai vizsgálata Kárpátalján.* Szakdolgozat. Debrecen, 2010.

http://mnytud.arts.unideb.hu/szakdolgozat/1659/krajnik_i_1659.pdf – дата звернення 15.

10.2020.

Lanstyák István, *Nyelvalakítás és nyelvi ideológiák*. Comenius Egyetem, Pozsony, 2014.

Lanstyák I., Szabó Mihály G., *Magyar nyelvhasználat – iskola Kétnyelvűség*. Kalligram, Pozsony, 1997, 6.

Lizanec Petro, *Magyar–ukrán nyelvi kapcsolatok (A kárpátontúli ukrán nyelvjárások anyagai alapján)*. Egyetemi jegyzet. Az USZSZK Felső- és Szakközépoktatásügyi Minisztériuma, Uzshorodi Állami Egyetem. Uzshorod, 1970.

Márku Anita, *“Po zánkárpátszki”. Kétnyelvűség, kétnyelvűségi hatások és kétnyelvű kommunikációs stratégiák a kárpátaljai magyar közösségben*. “Lira” Poligráfcentrum, Ungvár, 2013.

Molnár D. István–Molnár József, In: Gyurgyik L. és Sebők L. szerk. *Népszámlálási körkép Közép-Európából 1989–2002*. Teleki László Alapítvány, 20., Budapest, 2003.

Zoltán A., *Szavak, szólások, szövegek*. Nyelvészeti és filológiai tanulmányok, Budapest, 2005.